

Mellan människa, myndighet och marknad

**En kvalitativ studie om socialarbetares
handlingsutrymme inom insats skyddat boende**

Av: Marleine Daviell

Handledare: Ylva Spånberger Weitz
Södertörns högskola | Institutionen för samhällsvetenskaper
Magisteruppsats 15 hp
Socialt arbete | vårterminen 2022

Sammanfattning

Titel: Mellan människa, myndighet och marknad -En kvalitativ studie om socialarbetares handlingsutrymme inom insats skyddat boende.

Författare: Marleine Daviell

Denna kvalitativa studie har syftat till att undersöka socialarbetares upplevelse av sitt handlingsutrymme samt hur handlingsutrymmet villkoras, begränsas och möjliggörs av uppdragsgivaren/socialtjänsten, inom insats skyddat boende i privat regi. Studien har undersökt upplevelsen hos fyra utförare av skyddat boende genom semistrukturerade intervjuer och analysmetoden som använts för att analysera empirin är tolkande fenomenologisk analys. Den teoretiska ramen som denna studie tar sin utgångspunkt är teori om handlingsutrymme. Studiens resultat presenteras genom en modell med de faktorer som påverkar utförarens handlingsutrymme; lagar och regelverk, uppdragsgivare, den egna verksamheten och den våldsutsatta. Resultatet visar att utförarnas handlingsutrymme villkoras och begränsas betydande av uppdragsgivare och en del av den våldsutsatta. Utförarna upplever en hög grad av handlingsfrihet i den egna verksamheten. Resultatet visar att strategier utvecklas av utförarna i syfte att öka sitt handlingsutrymme och att de ofta lyckas inom ramen som uppdragsgivarna satt men att de sällan kan påverka avgörande faktorer.

Nyckelord: socialarbetare, handlingsutrymme, våld i nära relation, skyddat boende.

Abstract

Titel: Between man, authority and market -A qualitative study on social workers' discretion within the sheltered housing for victims of intimate partner violence.

Författare: Marleine Daviell

This qualitative study has aimed to investigate social workers' experience of their discretion in sheltered housing under private management, as well as how the discretion is conditioned, limited and enabled by the social service. The study has investigated the experience of four social workers of sheltered housing through semi-structured interviews and the analysis method used to analyze the empirical evidence is interpretive phenomenological analysis. The theoretical framework from which this study takes its stance is the theory of discretion. The results of the study are presented through a model with the factors that affects the social worker's discretion; laws and regulations, social service, their own organization and the victim of violence. The results show that the discretion is conditioned and significantly limited by the social service and some affect can be seen of the victims of violence. The social worker's experience a high degree of discretion in their own organization. The results show that strategies are developed by the social worker's in order to increase their discretion and that they often succeed within the framework set by the social service, but that they are rarely able to influence decisive factors.

Key words: social worker, discretion, domestic violence, sheltered housing.

Förord

En nyfikenhet väcktes när jag började arbeta inom den privata sektorn av socialt arbete. De frågeställningar och funderingar som uppstod under den tiden har nu mynnat ut i denna studie, *"Mellan människa, myndighet och marknad"*, som handlar om att få en förståelse för utförarna av sociala insatser inom den privata sektorn. Jag vill rikta ett stort tack till de intervjupersoner som gjort denna studie möjlig genom att dela med sig av sina upplevelser och sin tid. Jag är även väldigt tacksam för det stöd jag fått av min handledare under processen och det stöd jag fått av nära och kära, som både uppmuntrat mig och stått ut med mig under processen.

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund och problemställning	1
1.1.1 Styrning över tid i Sverige	1
1.1.2 Fältet våld i nära relation	3
1.2 Syfte och frågeställning	5
1.3 Avgränsning	5
1.4 Begreppsdefinition.....	6
1.3.1 Mäns våld mot kvinnor.....	6
1.3.2 Våld i nära relation.....	6
2. Tidigare forskning	7
2.1 Den våldsutsatta.....	7
2.2 Stöd och insatser för våldsutsatta	9
2.3 Socialarbetarens handlingsutrymme.....	11
2.4 Sammanfattning	12
3. Teoretisk ram	13
3.1 Handlingsutrymme	13
3.2 Organisationens påverkan på handlingsutrymmet.....	15
3.3 Handlingsutrymme i denna studie	16
4. Metod	17
4.1 Förförståelse	17
4.2 Analysmetod.....	18
4.3 Urval	19
4.4 Intervjuerna	20
4.5 Bearbetning och analys av materialet	20
4.6 Etiska aspekter.....	21
4.7 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	22
4.8 Metodreflektioner.....	23
5. Resultat och Analys	24
5.1 Socialarbetarens upplevelse av ramarna i den egna verksamheten.....	24
5.2 Uppdragsgivarens påverkan vid beställning av uppdrag	26
5.3 Uppdragsgivarens påverkan vid uppdragets genomförande	29
5.4 Uppdragsgivarens påverkan vid uppdragets avslut	32
5.5 Den våldsutsattas påverkan på socialarbetarens handlingsutrymme.....	33
5.6 Samverkans påverkan på handlingsutrymmet under uppdraget ...	35
5.7 Skillnader mellan uppdragsgivare och handlingsutrymmet.....	36
6. Diskussion och slutsatser	38
6.1 Avslutande diskussion.....	38
6.1.1 Uppdragsgivare	39
6.1.2 Egna verksamheten.....	41

6.1.3	Våldsutsatta	42
6.2	Studiens bidrag och förslag på vidare forskning	43
7.	Referenslista	45
8.	Bilagor	48
8.1	Bilaga 1	48
8.2	Bilaga 2	49
8.3	Bilaga 3	50

1. Inledning

Följande kapitel syftar till att ge en sammanhangsmarkering för studien genom att först beskriva bakgrund och problemställning och därefter gå in på studiens syfte och frågeställningar. Kapitlet avslutas med definition av centrala begrepp för studien.

1.1 Bakgrund och problemställning

Våld i nära relation och mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem, som av Världshälsoorganisationen (WHO) och Socialstyrelsen klassas som ett folkhälsoproblem och en inskränkning mot kvinnors mänskliga rättigheter. Kvinnor utsätts för våld i nära relation i hög grad. Det är i största utsträckningen män, som de utsatta kvinnorna har eller haft relation till/med, som utsätter dem (Sinisalo & Moser Hällen, 2018). Ungefär 30 % av världens alla kvinnor uppskattas någon gång i livet varit utsatta för fysiskt eller sexuellt våld och 38 % av alla mördade kvinnor i världen har dödat av en partner i nära relation (WHO). Enligt Brottsförebyggande rådets statistik om misshandel mot kvinnor över 18 år framgår det att förövaren/gärningsmannen är en partner i 31 % av alla anmälningar om misshandelsbrott (BRÅ, 2020). Motsvarande siffror för män över 18 år ligger på 6 procent av det totala antalet anmälda misshandelsfall (a.a.).

1.1.1 Styrning över tid i Sverige

Den politiska debatten har lett till att ansvaret för våldsutsatta kvinnor under åren har stärkts och förtydligats på olika sätt genom lagändringar, propositioner, statliga utredningar och föreskrifter. Socialtjänsten har tidigare kritiserats för att inte stötta våldsutsatta kvinnor utifrån deras behov i tillräcklig utsträckning. Socialtjänsten lyder under socialnämnden, som är ett verkställande organ som verkställer kommunfullmäktiges beslut, en kommuns politiska beslutsorgan. Kommunfullmäktige består av förtroendevalda- och fritidspolitiker som ska fatta beslut avseende kommunen och dess invånare. Det innebär att kommuner kan prioritera olika utifrån vilka politiker som har störst mandat i kommunfullmäktige. På så vis kan kommuner och stadsdelar vara olika organiserade och insatser se olika ut inom olika kommuners socialtjänster (Ekström, 2018).

År 1998 konkretiserades stödet till våldsutsatta kvinnor i nära relation i Socialtjänstlagen (2001:453). Det var proposition Kvinnofrid prop. 1997/98:55 och Kvinnofridskommissionen SOU 1995:60 som ledde till att ett tillägg gjordes i Socialtjänstlagen: "*Socialnämnden bör verka för att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet får stöd och hjälp för att förändra sin situation.*" (Ekström, 2018, s. 101–104). År 2001 gjordes ändring i Socialtjänstlagen som innefattade att socialnämndens ansvar gick från att *verka för* till att *beakta* våldsutsatta kvinnors behov. Regeringen menade att denna mindre ändring innebar ett klargörande av socialnämndens ansvar. Mot bakgrund av propositionen Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor prop. 2006/07:38 genomfördes ytterligare ändringar som tryckte på Socialnämndens ansvar i frågan. Ändringen bestod av att byta ut *bör* till *skall* för alla målgrupper den skrivelsen under åren kommit att beröra; brottsoffer i allmänhet, stöd till våldsutsatta kvinnor samt barn som bevittnat våld (Ekström, 2018). Sedan januari 2021 har socialnämndens ansvar genom lagändringar i 5 kap. 11 a § Socialtjänstlagen även kommit att omfatta våldsutövaren, det vill säga stödinsatser för den som utsatt någon för våld (Socialstyrelsen).

Regeringen har på senare tid vidtagit åtgärder i syfte att stärka arbetet kring våldet mot kvinnor. År 2007 blev *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer* ett startskott för arbetet med att förebygga och förhindra våldet och ett ställningstagande i frågan om våld i nära relation och den tidigare synen på det som privat angelägenhet. Den 5 mars 2021 skickades en lagrådsremiss med förslag på att reglera socialnämndens ansvar för förebyggande insatser genom en bestämmelse i Socialtjänstlagen i syfte att våld i nära relation att upphöra. Den 3 juni 2022 gick Regeringen ut med ett pressmeddelande om att de fattat beslut om ett nationellt våldsförebyggande program inom området mäns våld mot kvinnor. Regeringen ska genom programmet förstärka arbetet med att förhindra våld. Programmet är ett led i regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och Sveriges åtaganden enligt Istanbulkonventionen (Regeringen 2022).

1.1.2 Fältet våld i nära relation

Det har hänt mycket när det gäller kvinnors självständighet och i forskning om relationsvåld, trots detta visar statistik från olika myndigheter och instanser att kvinnor fortsatt är drabbade i hög grad. I generella drag har förklaringsmodeller inom forskning om våld i nära relation gått från att problematisera på individnivå, bland annat genom att se den våldsutövande mannen som avvikande med förklaring i biologi, psykisk ohälsa eller socialt arv. Till att sedan fokusera mer på strukturella förklaringar såsom könsmaktsordning och jämställdhet. Våldet är dock mer komplext och numera förstår man att det krävs mer än en teoretisk förklaringsmodell för att förklara våldets dimensioner (Hydén et al., 2016; Sinisalo & Moser Hällén, 2018). Centrala frågor i forskning inom detta fält har rört sig om orsaker till våld i nära relationer (främst heterosexuella relationer), våldets konsekvenser samt lösningar för att våldet ska upphöra, det vill säga effektfulla insatser för våldsutsatta och våldsförövare. Ett aktuellt forskningsområde internationellt är att titta på nätverkets och omgivningens roll. Dels att undersöka hur omgivningens respons på våld är samt dels att undersöka responsens påverkan till att öka kontra minska sannolikheten till att våldet i en relation fortlöper (Hydén et al., 2016).

Hoppstadius (2020) har skrivit en avhandling som undersökt diskurser och kunskap i det sociala arbetets praktik inom området mäns våld mot kvinnor. Resultatet av studien visar att utbildningsmaterial från Socialstyrelsen och socialarbetare har olika fokus och perspektiv på mäns våld mot kvinnor. Hoppstadius (2020) belyser även att förebyggande insatser inom det sociala arbetet saknas samt att den strukturella förståelsen för mäns våld mot kvinnor saknas hos socialarbetare. År 2001 publicerades studien *"Slagen dam, mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige"* (Lundgren, 2001) som visade att nästintill hälften av alla 10 000 kvinnor som deltog i studien hade erfarenhet av mäns våld. Studien visade på en omfattande utsträckning av utsatthet av våld bland kvinnor i Sverige, långvariga konsekvenser på deras hälsa samt negativ påverkan på deras självkänsla. Vidare visade studien även att nästintill hälften av de kvinnor som ansökt om stöd via socialtjänsten var missnöjda med det stöd de hade erhållit (a.a.).

Inom fältet för våld i nära relation finns en del kunskap om myndighetsutövande socialarbetare och våldsutsattas upplevelse av socialarbetare och myndigheter. Handlingsutrymme inom detta fält är ett fenomen som framförallt undersökts hos

socialarbetare inom myndigheter och den offentliga sektorn. Handlingsutrymme definieras i denna studie som ett utrymme att agera och som uppstår i vissa yrkesroller. Det rör sig om det utrymme som skapas mellan organisationen och den professionelle i yrken där yrkesrollen innebär bedömning och fördelning av organisationens resurser för de som är i behov av dem (Svensson et al., 2021; Lipsky, 2010). Ekström (2016) konstaterar i sin studie att ramlagstiftningen inte begränsar den myndighetsutövande socialarbetaren men att föreskrifter från Socialstyrelsen som är tvingande riktlinjer kan vara begränsande. Samtidigt lyfter hon att handlingsutrymmet inte enbart definieras av lagar och andra styrande riktlinjer utan även påverkas av andra faktorer. Andra faktorer som studien kommer fram till som begränsar handlingsutrymmet är specialisering i organisationen, det vill säga arbetsgrupper med särskild kompetens kring en målgrupp eller problematik, och avsaknad av tillgängliga insatser. Vidare lyfter Ekström (2018) att socialarbetaren inom socialtjänsten har tillräckligt med verktyg och professionell kompetens men att kontinuitet i utbildning och handledning är grundläggande för att vidmakthålla kunskapen. Forskning har visat att handlingsutrymme är nödvändigt i yrkesroller där man möter dynamiska och komplexa situationer (Lipsky, 2010), såsom i exempelvis socialt arbete. Sveriges välfärdssystem har under de senare decennierna kommit att ändras och inneburit att fler aktörer bedriver socialt arbete på beställning av myndigheten, såsom privata aktörer på marknaden. Även socialarbetare inom den privata sektorn möter komplexiteten i arbetet och har ett handlingsutrymme i sin yrkesroll. Kunskapen om privata aktörers handlingsutrymme inom fältet våld i nära relation och skyddat boende är således relevant för att få en förståelse för socialt arbete i sin helhet. Därför är det viktigt att fler undersökningar inom den privata sektorn för socialt arbete avseende våld i nära relation genomförs.

Vidare visar forskningsfältet på att våld i nära relation är ett komplext fenomen som inte gått att lösa med de insatser och förändringar som genomförts hittills. I Sverige ligger ansvaret på socialnämnden och i förlängningen socialtjänsten samt socialarbetaren att stötta våldsutsatta genom att erbjuda dem stöd utifrån deras behov. Studier om offentligt anställda socialarbetare inom området våld i nära relation har visat att de till viss del har ett gott handlingsutrymme, dock kan förutsättningarna vara olika och begränsande beroende av styrdokument, organisering och vidmakthållande av fortbildning. Socialtjänsten utreder, bedömer och fattar beslut om insatser såsom skyddat boende, andra former av boende och behandling inom området våld i nära. I ett allvarigare situationer vid ett uppbrott kan den våldsutsatta komma att placeras på ett skyddat boende (Ekström, 2018). Utförare inom den privata sektorn,

socialarbetare på det skyddade boende, ska på beställning av uppdragsgivaren tillgodose behovet av boende, behovet av skalskydd, bygga upp ett inre skyddstänk hos den våldsutsatta samt erbjuda känslomässigt och praktiskt stöd. Därför är perspektivet gällande den privata utföraren av insatser för den våldsutsatta viktigt att tillföra fältet, vilket denna studie avser att göra. Denna studie har för avsikt att undersöka och skapa kunskap om och förståelse för socialarbeters handlingsutrymme i privat regi, som bedriver skyddat boende för målgruppen våldsutsatta av våld i nära relation och arbetar på beställning och beslut av socialtjänsten.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att undersöka socialarbeters upplevelse av sitt handlingsutrymme i arbetet med våldsutsatta inom den privata sektorn. Syftet är också att undersöka hur deras handlingsutrymme påverkas och villkoras av uppdragsgivaren, socialtjänsten.

Frågeställningar:

- Vilket handlingsutrymme upplever de utförande socialarbetarna att de har för att kunna genomföra uppdraget de får av uppdragsgivare?
- Vilka möjligheter och hinder upplever utförande socialarbetare att de möter i arbetet med våldsutsatta individer i relation till uppdragsgivare?

1.3 Avgränsning

Fältet inom området våld i nära relation är brett och riktar sig mot både de aktuella målgrupperna våldsutövare och våldsutsatta samt de verksamheter som bedriver arbetet med dem. Fältet omfattar arbetet med våld i nära relation på organisatorisk nivå såväl som den individuella rollen som socialarbetare. Utifrån att studien syftar till att undersöka perspektivet att vara utförande socialarbetare inom den privata sektorn avgränsar studien sig till att enbart undersöka upplevelsen hos utförare av skyddat boende, deras uppfattning av sitt arbete samt hur det arbetet villkoras. Utförarnas arbete kan även visa sig påverkas av andra aktörer, denna studie avser dock inte att analysera externa aktörer som inte har en uppenbar roll eller mandat för insatsen skyddat boende.

1.4 Begreppsdefinition

I följande kapitel presenteras olika definitioner och förklaringar av relationsvåld. Hur man väljer att definiera ett fenomen har en betydelse för tolkning och förståelse (Sinisalo & Moser Hällen, 2018).

1.3.1 Mäns våld mot kvinnor

I deklARATIONEN som antogs av FN's generalförsamling år 1993 definieras mäns våld mot kvinnor på följande vis:

"(...) "violence against women" means any act of genderbased violence that results in, or is likely to result in, physical, sexual or psychological harm or suffering to women, including threats of such acts, coercion or arbitrary deprivation of liberty, whether occurring in public or in private life."

"Varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i, eller troligen kommer att leda till, fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, samt hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet."
(OHCHR 2022)

1.3.2 Våld i nära relation

Socialstyrelsen definierar våld och utsatthet i nära relation på följande sätt:

"Våld är ett mångtydigt begrepp som i både forskning och praktik kan definieras på olika sätt. Det kan handla om brottsliga gärningar som fysiskt våld och sexuella övergrepp. Våld kan också vara handlingar som enligt rådande lagstiftning inte definieras som brott, men som sammantaget kan skapa ett mönster av utsatthet. Exempel på det är nedsättande kommentarer, ekonomiskt utnyttjande, försummelse och isolering från vänner och familj."

Definitionen är bred och innefattar både konkreta handlingar men även regelbundenhet och tidsaspekt (Socialstyrelsen 2022).

Nationellt kvinnocentrum skriver följande på sin hemsida:

"Våld i nära relationer kännetecknas av att den som utsätts har en nära relation till och ofta starka känslomässiga band till förövaren (...). Våld i nära relationer förekommer i alla typer av relationer mellan närstående oavsett sexuell läggning och könsidentitet. Kvinnor, män och icke-binära kan utsättas för våld. De kan även vara förövare. Våld i nära relationer

innefattar också våld i familje- och släktrationer, samt våld som barn upplever i sin familj.”
(NKC 2022)

Våld i nära relation är ett vitt begrepp som definierar alla former av våld mot alla, vuxna såsom barn, som sker i någon form av relation. Med åren har hedersrelaterat våld och HBTQI-personer alltmer uppmärksammas i frågan om våld i nära relation. På senare år har även människohandel och prostitution lyfts i diskussioner inom ramen för våld i nära relation och i många kommuner har arbetet med våld i nära relation även kommit att innefatta dessa målgrupper. Det finns för- och nackdelar med en bredare beskrivning av fenomenet våld i nära relation. En vid beskrivning av fenomenet inkluderar fler målgrupper och uppmärksammar utsatthet i olika kontext samtidigt som den kan osynliggöra fokus på den allra största målgruppen som utsätts för denna form av våld, kvinnorna. Denna studie kommer att använda sig av formuleringen *våld i nära relation* och syftar till vuxna personer utsatta för partnervåld och/eller hedersrelaterat våld.

2. Tidigare forskning

Forskningsfältet inom våld i nära relation är brett och har angripits ur många olika perspektiv. Tidigare forskning som är relevant för denna studie att ta avstamp i kommer att presenteras i följande kapitel. För att förstå komplexiteten i arbetet med våldsutsatta och vad det är socialarbetare möter kommer detta kapitel inledas med att presentera forskning om våldsutsattas situation och behov.

2.1 Den våldsutsatta

Våld i nära relation innefattar olika handlingar mot en person som utförs av en person med en relation till denne och som utsätter denne för någon form negativ konsekvens, direkt, indirekt eller subtilt (Isdal, 2017). En våldsutsatt som lever i en våldsam relation utsätts för upprepade fysiska, ekonomiska, psykologiska och/eller sexuella övergrepp av våldsutövaren. Syfte med våldet är att uppnå, upprätthålla och återta kontrollen över den våldsutsatta (Johnson, 2008, refererad i Žukauskienė et al., 2021). Isdal (2017) beskriver våld på följande vis:

– Fysiskt våld är fysisk beröring och fysisk handling som skadar och orsakar fysisk smärta.

- Psykiskt våld är handlingar eller verbala kränkningar som kan vara direkt riktade mot en närstående person men även mot egendom, något eller någon man håller kär. Psykiskt våld är hot om att utsättas för fysiskt våld och även indirekta hot såsom självmord eller hot mot egendom, något eller någon man håller kär. Isolering och kontroll är även psykiskt våld.
- Sexuellt våld handlar om att bli tvingad att delta i eller se på sexuella handlingar. De handlingar som uppfattas av den utsatte som sexuellt kränkande är sexuellt våld.
- Materiellt våld är när förövaren förstör materiella föremål både i och utanför hemmet.
- Latent våld är sådant som man ”kan ta på i luften”, exempelvis ilska och aggressivitet som visar sig i kroppshållning, mimik, blickar eller andra kroppsuttryck. Oftast är igenkänning hög och rädslan finns till att det kan leda till psykiskt eller fysiskt våld.
- Ekonomiskt våld utgörs av att en förövare exempelvis skuldsätter den utsatta och/eller att förövaren har all kontroll och makt över inkomster, tillgångar och styr den andras ekonomi, exempelvis genom att ta lönen.

Att lämna en våldsamt relation är inte lätt och många våldsutsatta väljer att stanna kvar i våldsamma relationer (Hydén et al., 2016). Holmberg och Enander (2011) beskriver en uppbrottsprocess i tre faser som den våldsutsatta går igenom. *Att bryta upp* är en fas som handlar om det fysiska uppbrottet, när den våldsutsatta av olika orsaker slutligen lämnar relationen till våldsutövaren. En annan fas är *att bli fri* som syftar till friheten i den känslomässiga processen, det traumatiska bandet. I en relation där det förekommit våld utvecklas starka emotionella band ur de osunda och destruktiva omständigheterna, dessa band kallas det traumatiska bandet. Den tredje fasen är *att förstå* och den handlar om den process som den våldsutsatta går igenom för att komma till förståelse och medvetenhet kring att den blivit utsatt. Alla dessa processer sker i växelverkan och i olika ordning, processerna kan ta lång tid även om den våldsutsatta fysiskt lämnat relationen och påbörjat sin känslomässiga resa på en trygg plats (a.a.).

Våldets konsekvenser för den våldsutsatta är ett beforskat område som visar på hur omfattande konsekvenserna för den drabbade är. WHO genomförde år 2013 en systematisk kunskapsöversikt i syfte att belysa våldets konsekvenser för den våldsutsatta. Alla konsekvenser fördelades in i tre kategorier; *kroppsligt trauma*, *psykologiskt trauma/stress* samt *rädsla och bristande kontroll över sitt eget liv*. Det kroppsliga traumat syftar till fysiska skador på kroppen, både mjukdelar i kroppen samt skelettet, som uppstår av våldet. Det psykologiska traumat/stress är kategorin för exempelvis PTSD (posttraumatisk stressyndrom)

till depression och benägenhet att ta sitt liv. Den sista kategorin, rädsla och bristande kontroll över eget liv innefattar utsattheten att inte kunna skydda sig själv från hälsorisk vid sexuell kontakt/våld och graviditet, vilket kan leda till bestående funktionsnedsättningar eller mord eller självmord (Hydén et al., 2016).

2.2 Stöd och insatser för våldsutsatta

Ur forskningsfältet framgår att många studier och undersökningar, både internationella och nationella, numera söker att förstå hur våld i nära relation kan förebyggas och upphöra genom rätt insatser (Strand, 2022). Enligt Forskningsrådets senaste internationella forskningsöversikt inom fältet för våld i nära relationer framgår bland annat att en del förebyggande insatser är lovande med visst förbehåll samt att behandlande insatser (program) för våldsutövaren inte är effektfulla (a.a.). En internationell systematisk översikt om motståndskraft hos våldsutsatta har undersökt huruvida studierna kan vara vägledande i hur politik och stöd till denna målgrupp ska utformas (Fernández-Alvarez et al., 2022). Översikten visar att det finns ett behov av en teoretisk samsyn kring motståndskraft hos den våldsutsatta i syfte att identifiera sårbarhet och skyddsfaktorer för att myndigheter ska kunna bemöta de våldsutsatta rätt. En annan viktig faktor som studien visar på är att våldsutsattas handlingsutrymme ökar när de lämnar en våldsam relation men att det kan begränsas av strukturella hinder (a.a.). Vidare visar Žukauskienė et al. (2021) studie att socialt stöd identifierats som viktiga faktorer för den våldsutsatta och dennes möjlighet till posttraumatisk utveckling, det vill säga en positiv psykologisk utveckling och återhämtning av sig själv. Det sociala stödet kan bestå av personer och relationer i det sociala nätverket men även andra.

Žukauskienė et al. (2021) belyser vikten av att professionella praktiker som arbetar med våldsutsatta är medvetna om att socialt stöd/sociala relationer har identifierats som viktiga faktorer för den våldsutsatta och dennes möjlighet till positiv utveckling efter en våldsam relation och trauma. I en studie genomförd i isländsk kontext belyses fjorton begränsningar för våldsutsatta att uppnå en positiv psykologisk utveckling, varvid ett av dessa hinder är lagar och sociala välfärdssystem (Bryngeldottir & Halldorsdottir, 2022). I resultat för studien framgår vissa faktorer som fördröjer den våldsutsattas positiva psykologiska och posttraumatiska utveckling. Bland annat rör det sig om en överhängande rädsla för att barn ska omhändertas av myndigheten och press från myndigheter att samarbeta eller vara i

kontakt med våldsutövaren gällande (a.a.).

I Sverige kan socialtjänstens arbete i olika kommuner variera eftersom det kommunala självstyret i Sverige ger de möjligheterna. Kommunen eller stadsdelsförvaltningen har därför befogenhet att anpassa sina kommunala verksamheter utifrån lokala behov, tilldelade resurser och förutsättningar (Ekström, 2016). I Ekström (2018) beskrivs socialtjänstens stöd i tre nivåer baserat på de kommuner hon intervjuat socialarbetare från. Nivå ett är det stöd som de flesta socialtjänster erbjuder, inom den nivån ingår skyddat boende, andra kortsiktiga boendelösningar, ekonomiskt bistånd och enklare form av samtalsstöd. Nivå två är det stöd som erbjuds i utökad form och det är beskrivet i form av insatser såsom praktiskt stöd, risk- och farlighetsbedömningar samt kvalificerat samtalsstöd. Den tredje nivån, som rör sig om stöd som ett fåtal socialtjänster erbjuder, är insatser i form av att vara behjälpliga i att hitta stadigvarande boende, stöd i rättsprocesser, att identifiera våldsutsatta samt det förebyggande arbetet kring våld i nära relation. De två senare nivåerna är de mest varierande bland kommunerna (a.a.).

Ekström (2016, 2018) belyser dilemmat gällande långsiktigt stöd, såsom bostadsfrågan för våldsutsatta och socialtjänstens begränsningar i att hjälpa till med ett stadigvarande boende. De flesta socialarbetarna uppfattar bostadsfrågan och lösningen på den som ett problem. Socialarbetare begränsas till att enbart kunna erbjuda intyg för bostadsförtur eller vara behjälpliga att söka bostad på andrahandsmarknaden (Ekström 2018). De socialarbetare som inte identifierat bostadsfrågan som ett problem har inte en ansträngd boendesituation på sin ort eller har avtal med fastighetsägare som öronmärkt bostäder som möter behovet på orten (a.a.). Ekonomiskt stöd och stödsamtal/behandling, som kan vara kortsiktiga behov, lyfts av Ulmestig och Panican (2015) samt Ekström (2016) som stödbehov där variationen är stor. När det gäller det ekonomiska stödet, som är ett grundläggande behov för trygghet hos den våldsutsatta, har det visat sig att variationen skiljer sig märkbart mellan kommuner och i handläggning av försörjningsstöd (a.a.).

Ekström (2016) konstaterar att forskningsfältet kring stödinsatser, insatsers innehåll samt hur de utformas för personer utsatta av våld i nära relation är alltför tunt. De studier som genomförts visar att stödet som socialtjänsten erbjuder våldsutsatta varierar i hög utsträckning. Variationen i stödet tycks bero på kommunen där den våldsutsatta söker stöd samt den socialarbetare som handlägger den våldsutsattas ärende (Ekström, 2016 & 2018;

Ulmestig och Panican, 2015). Vidare lyfts det faktum att det stöd som erbjuds av en kommun inte direkt innebär att en våldsutsatt får ta del av det (Ekström, 2016). Forskning visar likaså att våldsutsatta till och med kan uppleva en utökad känsla av maktlöshet inför socialtjänsten som kan liknas vid det de våldsutsatta upplevt med förövaren (Keeling och van Wormer, 2012, refererad i Ekström, 2016). Specialiserad socialtjänst kontra icke specialiserad socialtjänst har även varit del av forskningen som bidrar till att undersöka stöd för våldsutsatta. Både för- och nackdelar gällande specialisering belyses i forskning. Framförallt är kritiken att specialisering påverkar helhetssynen och den våldsutsatta drabbas i form av att behöva ha kontakt med fler enheter och fler socialarbetare för sin situation (Bergmark och Lundström, 2007; Lundgren et al., 2009 i Ekström, 2016).

2.3 Socialarbetarens handlingsutrymme

I rollen som socialarbetare i offentlig verksamhet utför man ett arbete som representant för den offentliga verksamheten/myndigheten och i direkt kontakt med klienten. Lipsky (2010) benämner denna roll som "gatubyråkrat" och menar att den rollen kännetecknas av ett utrymme för självständighet och handlingsfrihet, handlingsutrymme. Handlingsutrymmet behövs i roller där man arbetar med dynamiska och komplexa frågor såsom människor och deras individuella situationer. Detta utrymme är inte statiskt och påverkas exempelvis av omgivning såsom organisation, tillgång till resurser och förväntningar. Då det är ett flytande handlingsutrymme under påverkan kräver det att socialarbetaren utvecklar strategier för att hantera sina arbetsuppgifter (a.a.).

Socialarbetarens handlingsutrymme har studerats inom fältet för arbetet med våldsutsatta i nära relation. De studier som finns har oftast utgått ifrån socialarbetare som arbetar med myndighetsutövning eller insatser kommunalt (Ekström, 2016; Ekström, 2018). En del studier, exempelvis Hammerin (2010) som Ekström (2016) refererar till har även tagit in andra aktörers perspektiv på socialtjänstens stöd genom att vända sig till kvinnojourer, kriminalvården, polismyndigheten och hälso- och sjukvården. I Ekström (2016) lyfts specialiseringens påverkan på socialarbetarens handlingsutrymme. Studien visar på begränsningarna i handlingsutrymmet som sker i samarbete med andra delar/enheter av socialtjänsten samt genom att bedömningar skiljer sig åt (a.a.). För att förstå och analysera socialarbetarens handlingsutrymme menar Ekström (2016) att vi utöver lagar, styrande riktlinjer, resurser och formell status även måste titta på aspekter såsom organisering och

tillgång till stödinsatser där de arbetar och de som erbjuds via ideella- och privata verksamheter.

Ekström (2016) har i sin studie kategoriserat strategier som socialarbetare använder för att hantera sitt handlingsutrymme i följande kategorier; *begränsningar*, *krav* och *överföring av ansvar*. *Begränsningar* beskrivs i form av att öppna insatser görs otillgängliga och att utredningar och beslut krävs för insatser. Kategorin *krav* innefattar de krav som ställs på den våldsutsatta, exempelvis att denne uppvisar att den ska lämna sin relation och förövaren eller att denne har lämnat förövaren. *Överföring av ansvar* innebär att socialarbetaren lägger över ansvaret inom sitt uppdrag på den våldsutsatta genom exempelvis att förvänta sig att denne själv ska utföra saker på egen hand eller andra interna (avdelningar eller enheter) eller externa aktörer (organisationer eller myndigheter) (a.a.). Den våldsutsatta drabbas av skillnaderna från kommun till kommun på så vis att det kan avgöra huruvida en våldsutsatt erhåller stöd eller inte. Detta kan röra sig om att man gör olika bedömningar om att bevilja insatser utifrån om den våldsutsatta lämnat sin destruktiva relation eller inte. Andra skillnader kan också handla om den våldsutsatta erhåller insats skyddat boende eller vandrarhem. Vidare skiljer sig bedömning och erbjudande om insatser även på socialarbetarens kompetensutveckling och tillgång till handledning (a.a.).

2.4 Sammanfattning

Det som kan förstås ur forskningsfältet kring våldet och konsekvenserna av våldet är att det är ett brett spann och att det rör sig om individuella situationer. Oavsett våldshandlingar som den våldsutsatta erfarit och utsatts för så möter socialarbetare i största utsträckning personer i stor utsatthet och ofta i maktlöshet i sig själv, i relation till våldsutövaren samt till livet (Hydén et al., 2016; Holmberg & Enander, 2011).

Forskningsfältet visar på komplexiteten i att bemöta och stötta våldsutsatta utifrån hela deras situation, skick och mående (Hydén et al., 2016). Vidare belyser forskning vikten i att myndigheter känner till och förstår de faktorer som gynnar och möjliggör en känslomässig och psykisk återhämtning för den våldsutsatta (Fernández-Alvarez et al., 2022; Žukauskienė et al., 2021; Bryngeirsdottir & Halldorsdottir, 2022). Samtidigt kan det ur forskningsfältet förstås att det förekommer stora skillnader i vad kommuner erbjuder för stöd, att olika stöd

erbjuds baserat på vilken socialarbetare som handlägger ärendet och att våldsutsatta har en negativ upplevelse av socialtjänstens stöd (Ekström, 2016).

Forskning visar att socialarbeters handlingsutrymme leder till ett likställigt stöd till våldsutsatta inte erbjuds av socialtjänster. Socialarbeters handlingsutrymme påverkas av olika yttre faktorer såväl som inre faktorer. Studierna belyser att socialarbeters handlingsutrymme även påverkas av tillgång på insatser som exempelvis externa aktörer erbjuder. Externa aktörer såsom privata verksamheter utför insatser på uppdrag av kommuner/uppdragsgivare och är beroende av socialtjänstens bedömningar och beslut för att genomföra sitt arbete (Ekström, 2016). Socialarbetare inom socialtjänsten påverkar därmed socialarbetare i de privata verksamheterna och deras handlingsutrymme.

Med utgångspunkt i ovanstående är det intressant och relevant att undersöka hur handlingsutrymme, möjligheter och hinder i genomförandet av insatser upplevs av privata aktörer som arbetar på uppdrag av socialtjänsten. Den privata utföraren arbetar nära den våldsutsatta och behöver förhålla sig till den myndighetsutövande socialsekreteraren, myndighetens organisation och till sin egen verksamhet.

3. Teoretisk ram

I följande kapitel kommer den teoretiska ramen som denna studie tar sin utgångspunkt i att presenteras. I kapitlet redogörs Lipskys (2010) teoretiska begrepp om ”gatubyråkraten” som tillsammans med andra teorier om handlingsutrymme och faktorer som påverkar handlingsutrymme kommer att utgöra ramverket för det analytiska arbetet i denna studie

3.1 Handlingsutrymme

Handlingsutrymme definieras av Svensson et al. (2021) som möjligheten för en person att i sin yrkesroll handla i utrymmet som uppstår mellan organisation och individ.

Handlingsutrymme är nödvändigt för att kunna möta den enskilde individen inom vissa yrken och ska inte ses som vare sig bra eller dålig i sig. Svensson et al. (2021) beskriver att det alltid finns en möjlighet för tolkning i mötet med individer för socialarbetaren. Hur handlingsutrymmet sedan används av socialarbetare handlar bland annat om personliga värderingar, intressen samt kompetens.

Michael Lipsky är känd för sina verk gällande Street-level bureaucracy och begreppet street-level bureaucrats. Street-level bureaucrats har många översättningar och har bland annat översatts till ”gräsrotsbyråkrat”, ”gatubyråkrat” och ”frontlinjebyråkrat” (Svensson et al., 2021). Enligt Lipsky (2010) är en gatubyråkrat en person som i sin yrkesroll representerar välfärdsstat/myndighet och förfogar över de resurser myndigheten har att tillhandhålla invånare. Samtidigt är gatubyråkraten närmast den enskilda individen som är i behov av resurserna. I den kontexten uppstår ett utrymme för gatubyråkraten, något som Lipsky (2010) kallar handlingsfrihet. I utrymmet förväntas gatubyråkraten kunna genomföra bedömningar av individens individuella behov. Bedömningen ska därefter ställas i relation till de generella regler och resurser som myndigheten har för att ett beslut ska kunna fattas. Gatubyråkraten har således ett ansvar att genom handlingsutrymmet förena individens behov med myndighetens uppdrag (a.a.).

Lipsky (2010) menar att lagar, regler, politik, normer, praxis, organisation och profession sätter ramarna för gatubyråkratens handlingsutrymme. Innanför den ramen menar Lipsky (2010) att gatubyråkraten är relativt fri, dock påtalar han att det är ett komplext och svårt uppdrag. Parallellt med ramarna som är beskrivna ovan ska gatubyråkraten ta hänsyn till individuella behov hos individen, vilket innebär att gatubyråkraten har flera olika omständigheter att förhålla sig till och avvägningar att göra vid bedömning och beslut. Dessutom är en påverkande faktor medmänsklighet och de unika individerna de möter, som oftast är i deras livs mest utsatta situation. Gatubyråkraten behöver därför använda sig av sitt omdöme, sin kompetens, personliga egenskaper och handlingsutrymmet för att handla efter det den anser vara bäst i varje enskilt fall (a.a.).

Gatubyråkraten är representant för organisationen i mötet med individen. I det sammanhanget är individen i en beroendeställning till gatubyråkraten för att erhålla stöd. Johansson (2007) beskriver att gatubyråkraten behöver anpassa individen till myndigheten för att kunna möta individens behov. Myndigheten omvandlar individen till för dem ett begripligt ”ärende” som sedan kategoriseras och hanteras där det ska inom myndigheten, genom detta får individen en byråkratisk identitet (a.a.). Handlingsutrymmet är en frihet för gatubyråkraten som kan påverka individens stöd, vilket innebär att det finns en dimension av makt. Gatubyråkraten och den enskilde individens möte sker inte på samma villkor, vilket utgör ytterligare komplexitet för gatubyråkraten. Dilemmat blir att möta den enskilda individens individuella

behov inom ramen för myndigheten, det vill säga att anpassa individens behov i det som rymms och passar inom myndigheten (a.a.). Vidare beskriver Johansson (2007) att gatubyråkraters arbete är svårt att kontrollera utifrån att det i yrkesrollens position föreligger frihet i arbetet som i sin tur ställer högre krav på ansvar.

Svensson et al. (2021) förklarar att samspelet mellan socialarbetare och individen styrs och domineras av det organisatoriska sammanhanget och att interaktionen dem emellan formas utifrån det. Även om det finns ett maktperspektiv så är det inte helt upp till socialarbetaren att styra över resurserna helt. Däremot har socialarbetaren handlingsfrihet som den kan nyttja genom sitt förhållningssätt i samspelet med individen. I handlingsutrymmet finns tolkningsföreträdet, det utrymmet där socialarbetaren tolkar det som individen berättar och sedan väljer hur den förklarar det vidare (a.a.). Makten kan således användas till fördel eller till nackdel för klienten. Det gör att professionalitet är en viktig aspekt som kan innebära att socialarbetaren kan använda makten medvetet i handlingsutrymmet (a.a.).

3.2 Organisationens påverkan på handlingsutrymmet

Socialt arbete bedrivs i många olika former och av olika aktörer. Socialarbetare kan därför befinna sig i olika sammanhang och arbeta under olika lagar. Politiken styr organisationer för socialt arbete, styrningen kan därför variera beroende på rådande normer. Socialt arbete kan således anses vara en normativ praktik. Det i sin tur ställer krav på att gatubyråkraten har det i åtanke vid i sitt agerande (Svensson et al., 2021). Vidare belyser Svensson et al. (2021) att handlingsutrymmet för den enskilde socialarbetaren påverkas utifrån en organisations huvudmannaskap på så vis att organisationer har ett eget identitetsskapande och traditioner som därmed sätter ramarna för hur handlingsutrymmet konstrueras och uppfattas specifikt inom den organisationen. Det är därför viktigt för en socialarbetare att vara medveten om organisationens värderingar och hur de arbetar (a.a.).

Socialarbetare kan genom en god förståelse för organisationen öka sitt handlingsutrymme och använda det bättre. Vidare påverkar även socialarbetarens kompetens deras handlingsutrymme, ju mer kompetens en socialarbetare har desto mer kan den påverka sitt handlingsutrymme (Svensson et al., 2021). Svensson et al. (2021) beskriver att beroende på hur stark eller svag profession man har så kan det få olika effekt på organisationen. Stark professionen kan påverka till förändring av ramarna i organisationen medan den svaga

professionen kan bli ett redskap för organisationen. Författarna menar att gatubyråkraten antingen kan acceptera ramarna och handlingsutrymmet den ges eller försöka utöka handlingsutrymmet som den fått (a.a.). Vidare beskriver författarna fyra olika strategier som gatubyråkraten kan använda sig av; att socialarbetaren följer riktlinjer i organisationen utan ifrågasättande, den andra strategin är att socialarbetaren lyfter problematiken med chefer och andra inom organisationen, tredje att med hjälp av sin professionalitet utöka sitt handlingsutrymme och väcka debatt om problematiken genom opinionsbildning, fjärde strategin är hitta egna lösningar vid sidan av de befintliga reglerna utan att påtala problematiken till organisationen. Flera strategier kan användas samtidigt (a.a.). Lipsky (2010) beskriver att handlingsutrymmet kan leda till konflikter i organisationen när en gatubyråkrat vill uträtta mer än den har utrymme till. Handlingsutrymmet kan begränsas av organisationen men i verkligheten har de ingen kontroll över hur socialarbetaren förvaltar handlingsutrymmet. Socialarbetaren kan motsätta sig och antingen använda sitt handlingsutrymme till att inte följa organisationens regler, alternativt förminska sitt handlingsutrymme och arbeta mindre. Lipsky (2010) lyfter den negativa påverkan ”ovanifrån” genom organisation, lagar och regler som stramar åt handlingsutrymmet samtidigt som han även lyfter att gatubyråkraten också minskar sitt handlingsutrymme genom att anpassa sig till den snävheten som kommer från organisationen. Gatubyråkraten använder då lagar och organisation som ursäkt till varför den bemöter individen på det sättet den gör.

3.3 Handlingsutrymme i denna studie

Handlingsutrymme har studerats inom olika yrken och inom fältet för socialt arbete så har man främst undersökt handlingsutrymmet hos socialsekreterare inom myndighet och den offentliga sektorn. Handlingsutrymmet finns och påverkas även hos socialarbetare inom den privata sektorn. Denna studie avser att använda den presenterade teorin om handlingsutrymme i syfte att försöka förstå hur handlingsutrymmet för socialarbetare inom den privata sektorn och skyddade boende uppfattas och villkoras. Studien avser att belysa privata aktörers handlingsutrymme genom använda Lipskys (2010) definition av gatubyråkraten och hans beskrivning av gatubyråkraten och dennes handlingsutrymme. I teori om handlingsutrymme beskrivs påverkansfaktorer som lagar, regler, organisation och individen samt strategier som gatubyråkraten använder sig av för att öka sitt handlingsutrymme, dessa faktorer och strategier används för att analysera det empiriska materialet.

4. Metod

I följande avsnitt redogörs metodiken för studien; förförståelse, ansats, analysmetod, avgränsning, urval, etik, validitet, reliabilitet och generaliserbarhet. Metodreflektioner presenteras löpande i avsnittet samt i ett avslutande avsnitt.

4.1 Förförståelse

Forskarens roll och uppgift inom tolkande fenomenologisk analys är att söka att förstå individens upplevelse så detaljrikt som möjligt. Forskaren innehar således en viktig roll i att identifiera den verkliga meningen i individens berättelse dels genom kunskap och medvetenhet om dennes språkanvändning och kontext (Smith et al. 2009). Vidare belyser Pietkiewicz & Smith (2015) att det finns fördelar och nackdelar vid analysarbetet i att kunna inta ett nära perspektiv respektive "outsider" perspektiv som forskare. Genom ett nära perspektiv där en djup förståelse för informantens upplevelse söks, kan förmågan att koppla upplevelsen till teorier och andra fenomen förloras. Å andra sidan är fördelen med ett nära perspektiv att vi inte reducerar informantens upplevelse till våra förutfattade uppfattningar (a.a.).

Som forskare för denna studie har jag en teoretisk och praktisk förförståelse som påverkar och präglar min uppfattning och tolkning av verkligheten. Jag har egen erfarenhet av arbetet som utförare av skyddat boende inom den privata sektorn och som socialsekreterare inom socialtjänsten. Analysmetoden tolkande fenomenologisk analys menar att data skapas i en samkonstruktion mellan forskaren och informanten. Det finns således ett syfte med att ett samspel äger rum mellan forskare och informant samt att forskaren innehar ett "outsider" perspektiv. Min förförståelse är en styrka som har bidragit till att generera det material som är till underlag för denna studie. Genom min kunskap och erfarenhet inom fältet har jag kunnat fånga upp sådant som inte är direkt uppenbart under intervjuerna och i analysarbetet. Detta kan även vara anledningen till att materialet är omfattande och detaljrikt. Det har inneburit ansträngning och skicklighet i reflektion samt medvetandegörande av förförståelsen under analysarbetet för att identifiera eventuella förutfattade uppfattningar. Utifrån min professionalitet och kompetens har jag dock kunna förhålla mig adekvat till materialet. Under analysarbetet har jag ansträngt mig och läst om delar av intervjuer med fokus på att granska min ursprungliga tematisering av materialet. Även under handledningstillfällen har min

förförståelse diskuterats i syfte att identifiera eventuella otydligheter i materialet som jag utifrån erfarenhet kan ha tagit för givet.

4.2 Analysmetod

Valet av metod för denna studie grundar sig i att undersöka ett fenomen ur ett kvalitativt perspektiv. Studien söker en djupare förståelse av individers upplevelse av ett fenomen.

Analysmetoden som använts i studien är tolkande fenomenologisk analys vilken är en kvalitativ induktiv metod med utgångspunkt i fenomenologi, hermeneutik och ideografi. Med en induktiv metod innebär det att man undersöker och utgår från empirin för att sedan söka att dra slutsats eller koppla till teori. De vetenskapliga utgångspunkterna utgör ett hermeneutiskt perspektiv på ontologin, som innebär att synen är att verkligheten finns avhängigt mänskligheten. Dels finns den i oss genom våra tankar och dels genom våra tolkningar, hur vi konstruerar verkligheten (Smith et al. 2009). Fenomenologin menar att fenomenet är ”det som visar sig” och skapas genom att det upplevs eller erfars i vår perception. Det innebär att metoden söker den enskilde individens (subjektiva) upplevelse av ett fenomen (objektet) och att hitta individers faktiska upplevelse av fenomenet. Därmed anses metoden även vara ontologiskt realistisk. Det innebär att metoden söker det som är verkligt i upplevelsen och därutöver söker metoden oftast upplevelse av ett och samma fenomen i en homogen grupp, vilket leder till skilda individuella upplevelser men samtidigt många likheter (a.a.). Fenomenologin anser att medvetenhet om förförståelsen är central och även att forskaren ska göra sitt yttersta för att hålla sin förförståelse borta eller under kontroll vid analysarbetet, vilket skiljer sig från denna metod som även har en utgångspunkt i hermeneutiken. Hermeneutiken i metoden tolkande fenomenologisk analys uttrycks genom att det sker tolkning av fenomenet hos informanten samt forskarens tolkning av data som inhämtas, dubbel hermeneutik (a.a.). Tolkande fenomenologisk analys som både har en fenomenologisk och hermeneutisk utgångspunkt menar därför att förförståelsen, som vi ska vara medvetna om och ha under kontroll, blir en del av hur vi skapar kunskapen, det vill säga genom forskarens tolkning av informanternas tolkning av ett upplevt fenomen och att även det är ett föremål för analysen för att hitta fynd (a.a.). Det ideografiska i metoden är att den och forskaren söker att undersöka individuella upplevelser i sin kontext (a.a.). Vid intervjuerna läggs stor vikt på att forskaren stöttar individerna vid informationsinhämtningen och ger utrymme för reflektion för att få fatt i så rika och detaljerade beskrivningar av upplevelser som möjligt. I analysen av

data är det viktigt att forskaren söker att få fatt i både det som syns men även det som inte direkt uppenbarar sig för att förstå individers upplevelse av fenomenet (Pietkiewicz & Smith 2015).

Då denna studie har för avsikt att skapa en kvalitativ förståelse och inte sökt att hitta orsak och samband på det sätt som en kvantitativ studie gör har tolkande fenomenologisk analys bedömts vara relevant. Valet av tolkande fenomenologisk analysmetod för denna studie har gjorts utifrån att studien söker den faktiska upplevelsen av handlingsutrymmet och det som villkorar handlingsutrymmet för en utförare inom skyddade boenden. Tolkande fenomenologiska analys är ett val av metod som har den ontologiska och epistemologiska utgångspunkt som är nödvändig för att besvara frågeställningen för studien. Metoden tar hänsyn till och medvetengör dubbeltolkning hos informant och forskare samt söker en detaljrik förståelse av den enskildes upplevelse, vilket är högst relevant för den typ av information som sökts i denna studie.

4.3 Urval

Det empiriska materialet för denna studie grundar sig på fyra semistrukturerade djupintervjuer genomförda våren 2021. Intervjupersonerna har valts ut genom ett målstyrt urval som innebär att de valts ut utifrån relevans för studiens syfte och frågeställningar (Bryman, 2018) och med hänsyn till att de ur metoden tolkande fenomenologisk analys ska vara en så homogen och ändamålsenlig grupp som möjligt (Fejes & Thornberg, 2019). Intervjupersonerna söktes via sociala medier, grupper för socionomer på Facebook, LinkedIn och genom direktkontakt och förfrågan till skyddade boenden. Samtliga intervjupersoner är kvinnor och har socionomutbildning eller likvärdig utbildning. Samtliga informanter arbetar som utförare av skyddade boenden hos en privat aktör. Samtliga intervjupersoners verksamheter arbetar nationellt och de alla tar emot uppdrag från kommuner runt om i hela landet. Nedan i tabellen presenteras intervjupersonerna avidentifierat.

Intervjuperson	Befattning	Erfarenhet som utförare av skyddat boende
IP 1	Verksamhetschef	7 år
IP 2	Samordnare	3 år
IP 3	Verksamhetschef	4 år

IP 4	Verksamhetschef	6 år
------	-----------------	------

Intervjupersonerna har utöver de angivna åren av erfarenhet som utförare av skyddat boende även annan relevant erfarenhet av socialt arbete, både direkt och indirekt kopplat till våldsutsatthet. I presentationen av resultatet kommer intervjupersonerna även att benämnas som *utförare*.

4.4 Intervjuerna

Intervjuerna har genomförts individuellt och via videolänk med anledning av Covid-19 pandemin och de restriktioner som pandemin medförde. Intervjuerna och strukturen för intervjuprocessen har utgått från intervjuguiden (se bilaga 1). Intervjuguiden utformades med utgångspunkt i att kunna besvara studiens syfte och frågeställningar och med en flexibilitet i strukturen bland teman (Fejes & Thornberg, 2019). Efter de två första intervjuerna gjordes dock mindre justeringar i intervjuguiden, förflyttning i ordningen av ett tema, för att få en bättre inledande process i intervjun. Intervjuerna inleddes med en kort presentation av studien och en möjlighet för intervjupersonen att ställa frågor för förtydligande. Intervjuerna varade mellan 45 till 75 minuter och de spelades in med en röstinspelare som lånats via lärosätet. Intervjuerna transkriberades i sin helhet i samband med att intervjuerna genomförts och de transkriberades ordagrant med justering av upprepande ord och stakningar.

4.5 Bearbetning och analys av materialet

I enlighet med metoden tolkande fenomenologisk analys har varje intervju först behandlats separat två gånger var för sig innan analysarbetet med att få fram gemensamma teman för jämförelser påbörjats (Pietkiewicz & Smith 2015). Analysarbetet har skett i en cirkulär tolkande process av empirin, där den första genomläsningen sker med förförståelse och erfarenhet som leder till upptäckt av händelser och uttryck som därefter är med vid fortsatt genomläsning då nya upptäckter sker och bakas in i vidare genomläsning (Fejes & Thornberg, 2019). Vid den första genomläsningen av en intervju närmade jag mig de transkriberade materialet med utgångspunkt i min förförståelse och erfarenhet, upptäckter av händelser, begrepp eller tankar och reflektioner som uppenbarade sig i empirin noterades direkt i den transkriberade intervjun. Med ytterligare en dimension av förståelse och de tidigare noteringarna lästes intervjun ännu en gång. Vid andra genomläsningen noterades

återkommande begrepp, förstärkande av en händelse eller skeende markerades med färgpenna och teman tog form. Denna process genomfördes med alla intervjuer. Ur de beskrivna genomläsningarna genererades 15 teman; *tid, medmänsklighet, information, kunskap/erfarenhet, samsyn, flexibilitet, individuellt anpassat, tillgänglighet, struktur, företräda, arbetssätt, likställighet, möjligheter, kommunikation och respekt/erkännande*. Därefter skapades kluster och sedan överordnade teman. Detta illustreras i en bild under kapitlet Diskussion och slutsatser. Slutligen valde jag att upprepa förfarandet och analysera intervjuerna igen var för sig i syfte att undersöka om jag skulle uppfatta eller upptäcka något nytt i materialet och försäkra mig om att jag fortfarande kunde se det jag uppfattat vid genomläsningarna och det analysen utmynnat i.

4.6 Etiska aspekter

I en forskningsprocess är det väsentligt att beakta den etiska aspekten i intervjuerna (Kvale & Brinkmann, 2014). Enligt Vetenskapsrådet (2017) ska informanter skyddas från negativ påverkan eller konsekvenser vid deltagande i studien. Informanterna för denna studie är av vikt att skyddas utifrån det känsliga arbete som de genomför som en privat aktör med utsatta människor. Det finns även en känslighet för utförarna utifrån en marknadsmässig aspekt. Utifrån min kunskap inom detta fält och med erfarenhet av arbetet som privat aktör har jag en förståelse för risker och konsekvenser för informanterna i studien. Vetenskapsrådet (2017) har fyra övergripande grundprinciper gällande etiska forskningsregler; *informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet*. Denna undersökning har följt Vetenskapsrådets (2017) grundprinciper gällande etiska forskningsregler.

Grundprincipen om information handlar om att intervjupersonerna ska erhålla information om studiens syfte och premisser och samtyckeskravet handlar om rättigheter för deltagarna att delta ta frivilligt och att återta sitt samtycke vid önskemål (Vetenskapsrådet, 2017). I sökande av informanter för studien skickades ett informationsbrev ut i olika kanaler via sociala medier i relevanta grupper. Informationsbrevet innehöll information gällande studiens syfte och frågeställningar och var utformat enligt lärosätets hänvisning. Vid mailkontakt med de blivande informanterna utbyttes ytterligare information och ett medgivande att delta signerades av alla informanter (bilaga 2 & 3). Intervjupersonerna informerades inledningsvis under varje intervju om de teman som skulle beröras under intervjun, att de kunde och skulle ställa frågor om något var otydligt samt att de kunde avbryta intervjun vid behov eller önskan.

Grundprincipen om konfidentialitet handlar om att inte röja deltagarnas identitet i studien och skydda personerna och nyttjandekravet handlar om att insamlad data om enskilda personer endast ska användas för forskningsändamål och enbart av forskaren (Vetenskapsrådet, 2017). Alla informanternas identitet, verksamheter och orter är avidentifierade. Inga namn används för varken deltagare eller verksamheter, utan anges som intervjuperson X eller utförare i studien. Detaljer som framkommit i materialet där en risk finns att informanten röjs har inte tagits med i studien. Endast jag som forskare har tagit del av råmaterialet och har använt det för sitt ändamål. Alla intervjuer spelades in via lärosätets inspelningsverktyg, sparades säkert och raderades efter transkribering.

4.7 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Validitet och reliabilitet och är viktiga kriterier för en studie. Validitet handlar om studiens giltighet, att forskaren mätt det som den avsett att mäta och reliabilitet handlar om tillförlitligheten i mätningen, att resultatet är detsamma om studien görs igen (Bryman, 2018). Vidare beskrivs generaliserbarhet som möjligheten att applicera studiens resultat i andra eller fler kontexter (a.a.).

För att uppnå validitet och kunna återge en rättvis bild av intervjupersonernas upplevelse (Bryman, 2018) har studiens intervjumall utformats utifrån studiens syfte och frågeställningar. Intervjumallen består av tematiserade frågor som öppnar upp för beskrivningar av informanten och inte slutna svar. Intervjupersonerna har kunnat svara fritt och ställa frågor om frågorna samt beskriva hur de uppfattar frågan. Som intervjuledare har trygghet och öppen kommunikation eftersträvat under intervjuerna i syfte att intervjupersonerna ska kunna reflektera öppet och förklara sina upplevelser. Följdfrågor har ställts och intervjupersonernas svar har sammanfattats löpande under intervjuerna för att säkerställa att intervjupersonernas beskrivning har uppfattats korrekt och de har då getts möjlighet att korrigera tolkningen av deras svar.

Reliabilitet innebär tillförlitlighet och är generellt mer applicerbart på kvantitativa studier (Bryman, 2018), där en undersökning i högre utsträckning kan genomföras på nytt för att uppnå samma resultat. Denna studie grundar sig på personliga upplevelser och uppfattningar

av ett fenomen och därför kan utfallet skilja sig om studien genomförs igen med andra informanter. Vid ett nytt genomförande kan det vara så att andra relevanta teman synliggörs i resultatanalys än de som framkommit för denna studie. Studien har därmed inte samma nivå av reliabilitet som en kvantitativ studie.

Bryman (2018) belyser att generaliserbarhet är ett större intresse för forskare inom kvantitativa studier som kan vilja generalisera sitt resultat till att inbegripa en större mängd av exempelvis populationen. Forskare för kvalitativa studier har ett intresse av en djupare förståelse av ett fenomen (a.a.). Det ideografiska i analysmetoden handlar om att den söker att analysera individuella upplevelser i sin kontext att fördjupa sig i och inte att förstå en grupp eller att försöka generalisera (Smith et al., 2009). Denna studie avser att undersöka upplevelsen på individnivå och håller därmed ett mikroperspektiv och söker inte att förstå förklarande orsaker, strukturer eller mekanismer på andra nivåer. Denna studie syftar därmed inte till att dra generaliserbara slutsatser som kan uttala sig om en större mängd utförare. I studien framkommer dock en del mönster såsom exempelvis skillnader i arbetssätt mellan storstads- och småstadskommuner som kan antas uppfattas så av fler utförare men fyra intervjuer kan inte stå till grund för generella slutsatser.

4.8 Metodreflektioner

I en kvalitativ undersökning har forskaren en central roll i analysen och en särskild relation till det beforskade materialet (Fejes & Thornberg, 2019). Det som skapats kan därför inte återskapas på ett exakt liknande sätt som i en kvantitativ studie, då kategorier, teman och analys sker utifrån forskarens bakgrund, intresse och kunskap (a.a.). Denna studie hade med största sannolikhet belyst andra aspekter och synliggjort andra faktorer om den genomförts av en annan forskare med annan bakgrund. Min förförståelse har lett mig till att undersöka denna fråga då jag själv erfarit att vara en utförare av insatsen skyddat boende och arbetat med våldsutsatta. Det var ur den erfarenheten som frågor och tankar föddes kring hur upplevelsen och erfarenheten av detta är hos andra utförare. Genom min kompetens inom området för våld i nära relation, tidigare myndighetsutövande roll och tidigare utförarroll är jag bekant med fältet jag studerat. Med min erfarenhet har jag fördelaktigt kunna se utförarnas perspektiv, komma väldigt nära in på intervjupersonernas upplevelse och berättelse, både under intervjuerna och i analysarbetet. Samtidigt har jag uppmärksammat att jag gjort antaganden

under intervjuerna som kan ha lett till att en del svar från intervjupersonerna inte förtydligades i tillräckligt hög grad. Därtill har jag haft stunder av reflektion under analysarbetet då jag behövt granska min tolkning av materialet och minatankar, känslor och erfarenheter om materialet. Jag har försökt att frångå min egen upplevelse av fenomenet för att inte hamna i mina egna förutfattade meningar och antaganden. Det har inte varit enkelt att vara på det klara kring vart ”jag har mig själv” och det har krävts ansträngning. Med hjälp av erfarenhet av reflektionsarbete professionellt så har jag kunnat använda de verktygen i arbetet med denna studie och i de val jag gjort under arbetet med studien.

5. Resultat och Analys

I följande kapitel kommer det empiriska materialet presenteras och analyseras utifrån det teoretiska ramverket som denna studie valt att använda för att undersöka studiens frågeställningar. Det empiriska materialet har analyserats utifrån teorin om handlingsutrymme (se teoriavsnittet) med analysmetoden tolkande fenomenologisk analys. Varje tema analyseras ur perspektivet och uppfattningen om vad som villkorar, begränsar eller möjliggör handlingsutrymmet för privata utförare. I presentationen av resultat benämns framförallt tre viktiga aktörer; uppdragsgivaren/socialtjänsten som är beställare av insatsen, utföraren/socialarbetaren hos den privata aktören som genomför insatsen och den våldsutsatta som är den person som beviljats insatsen av socialtjänsten.

5.1 Socialarbetarens upplevelse av ramarna i den egna verksamheten

I intervjuerna ställdes frågan om intervjupersonernas upplevelse av sitt handlingsutrymme i arbetet som privata utförare av insatser för våldsutsatta. På frågan om det upplevda handlingsutrymmet framkom det att utförarna upplever sig ha en hög grad av handlingsfrihet inom ramen för den egna verksamheten och att begränsningarna kommer från yttre organisationer såsom uppdragsgivare/kommuner och rättsväsendet. Exempelvis visar följande citat på den handlingsfrihet som finns och faktorerna som utförarna inte kan påverka.

”Ja, jo men jag skulle säga att jag upplever handlingsutrymmet generellt ganska bra inom ramarna för det jag och mina kollegor gör här, på arbetsplatsen har jag mycket frihet att planera och ta kontakter, och är delaktig i ärenden på ett önskvärt sätt. Sen så finns det så klart massa grejer man inte kan påverka, t.ex. framförallt som rättsväsendet och hur

kommunerna jobbar men om jag tänker på det dagliga jobbet så skulle jag säga ganska bra. (IP2).

I citatet ovan beskrivs handlingsfriheten i det dagliga arbetet och i den egna verksamheten som god och att man i den egna verksamheten har ett stort utrymme att påverka och planera det egna arbetet fritt. Vidare framgår det i citatet att begränsningar som påverkar utförarens handlingsutrymme sker i gränslinje till rättsväsendets och kommunernas arbetssätt. Ur citatet nedan, avseende samma fråga, framgår det precis som ovan att det upplevda handlingsutrymmet är stort. I detta citat lyfter dock intervjupersonen att den inte upplever sig vara begränsad av kommunerna i sitt arbete och att de utför det som de behöver utan att ”be om lov” från kommunen.

”Ja men det tycker jag att vi har, jag upplever att vi, ja vi har ju ingen som t.ex. begränsar oss i t.ex. antal stödsamtal. Är personen behov av mer behandling så har vi ett nära arbete med vården som vi snabbt tar kontakt med och vi skjutsar och ordnar barnvakt under tiden, det är ju inget vi ber om lov om från kommunerna utan vill kvinnan ha det så kör vi på det. Och informerar kommunen. Nej så där är vi inte begränsande ändå.” (IP4).

I citatet ovan blir det tydligt att intervjupersonen förknippar de direkta handlingsutrymmet till sin egen verksamhet och att den handlingsfrihet de har uppstår inom de egna ramarna. Det rör sig om praktiska saker såsom skjuts och barnpassning som de upplever sig fria att styra över samt hur mycket stöd de ger den våldsutsatta. Samma intervjuperson har på en annan fråga svarat att ramarna sätts av uppdragsgivaren och att friheten finns inom ramarna, vilket framgår ur citatet nedan där det även beskrivs hur utföraren hittat strategier för att öka sitt handlingsutrymme genom att exempelvis använda sig av kostnaden för insatsen.

”Det är de som sätter ramarna men sen upplever jag att vi är ganska fria att påverka innehållet. Vi har en fast dygnskostnad och lägger på ytterst lite saker, beror på ramavtal, men ev. tolkkostnader eller ren och skär avlastning som vi har en som har 10 timmar per vecka, så jag behöver inte ringa och fråga: får vi göra det här? och kan göra extra för mina klienter, och så vill vi ha det. Jag vill kunna bedriva min verksamhet med gott samvete.” (IP4).

I citatet ovan framgår att utföraren är i behov av uppdragsgivarens godkännande och beslut vid exempelvis tolkbehov eller större avlastningsbehov. Citatet ovan visar även hur en socialarbetare använder strategin att hitta lösningar genom lösningsorienterat fokus och genom att hitta vägar parallellt med reglerna kan utöka sitt handlingsutrymme och skapa sig bredare ramar att arbeta utifrån (Lipsky, 2010). Det som beskrivs i citatet är en fast

dygnskostnad och i kontexten för intervjun förstås det att genom att öka marginalen kostnadsmissigt så kan utföraren anpassa insatsen till individen och ha råd med att utföra nödvändiga saker för den våldsutsatta utan att vända sig till kommunen och få ett formellt beslut. På så vis kan utföraren inom den egna verksamheten fatta beslut om vilka aktiviteter och vilket stöd den enskilde individen är i behov av och tillsätta dessa resurser för individen till en viss grad och inom ramen för det som inte kräver myndighetsbeslut.

En annan aspekt som framkommer gällande frågan om det upplevda handlingsutrymme är att erfarenhet och kompetens påverkar handlingsutrymmet och ramarna som uppdragsgivaren sätter, vilket lyfts i citatet nedan.

”Jag upplever att jag har ganska bra handlingsutrymme men det tror jag beror på lite grann att vi har många år i branschen, bred kompetens, vi är säkra på det vi gör och jag tror att kan det på något vis trygga mina uppdragsgivare i den kompetens och möjligheter vi har så har man också ett mandat i ett lite större handlingsutrymme.” (IP1).

I citatet ovan framgår det hur en utförare upplever att den har gott handlingsutrymme i relation till uppdragsgivaren. Beskrivningen belyser hur en socialarbetare kan utöka sitt handlingsutrymme genom erfarenhet, kompetens och en självsäkerhet i sin roll.

Intervjupersonen beskriver att det även ger ett mandat i arbetet i relation till uppdragsgivaren, vilket kan tolkas som att det finns en möjlighet att påverka ramarna som sätts och inte enbart det som sker inom ramarna och i den egna verksamheten.

5.2 Uppdragsgivarens påverkan vid beställning av uppdrag

I det initiala skedet när utförare tar emot ett uppdrag från uppdragsgivaren framgår det genomgående i intervjuerna att informationen om den våldsutsatta och dennes situation oftast är knapp hos uppdragsgivaren. Därmed får utföraren knapphändig information när de för första gången tar emot den våldsutsatta. Detta innebär att beställningen från uppdragsgivaren är otillräcklig eller ofullständig från början. Vilket betyder att utföraren som ska genomföra uppdraget startar arbetet med en otillräcklig beställning. I de flesta fall beskriver intervjupersonerna att det går bra men det finns även fall då placering behövts avbrytas då det visat sig att den våldsutsatta haft större behov än det som kunnat tillgodoses på det skyddade boendet, exempelvis psykisk sjukdom. Citatet nedan visar på att utförarna initialt erhåller knapphändig information

”När de kommer till oss har vi ofta väldigt lite information, de flesta fallen är okända för uppdragsgivaren, det har hänt något akut och många gånger kommer dem från Socialjouren. Vi får en berättelse om det akuta, det är oftast det enda vi får, vi har inget uppdrag, ingen bakgrund, det kommer sen. Oftast ser det ut så. Ett fåtal ärenden har en historia hos socialtjänsten.” (IP1).

Även citatet nedan visar på samma sak och på ytterligare en aspekt som handlar om att det är nödvändigt för socialtjänsten att kunna arbeta och fatta beslut akut.

”De allra flesta är akuta förfrågningar, inte sällan en kvinna som de har på kontoret som de inte har mycket kännedom om sedan tidigare. Det är ju jättebra, att de kan fatta akuta beslut om skydd, och sen vidare utreder. Det vore en katastrof om man vände på det, tänker jag. Så att av förklarliga skäl så hinner man inte få så mycket förberedelse. Man får ta det för vad det är.” (IP4).

I intervjuerna med utförarna framgår det även att det finns en acceptans och förståelse hos utförarna för omständigheterna kring ett nytt uppdrag och den otillräckliga informationen. Intervjupersonerna beskriver dock att det inte är något önskvärt att hantera uppdrag utan tydlighet eller tillräcklig information. I arbete och yrken som Lipsky (2010) definierar som gatubyråkrat menar han att det krävs ett handlingsutrymme för att socialarbetaren ska kunna utföra ett arbete med anpassning och närhet till den enskilde och dennes situation. Att utförarna hanterar det initiala arbetet med våldsutsatta utan tydligt uppdrag och otillräcklig information kan tolkas som att det finns en handlingsfrihet som ges av uppdragsgivarna. Svensson et al., (2008) beskriver även att en förståelse för organisationen skapar ett ökat handlingsutrymme för socialarbetaren. Av intervjuernas kontext och det senare citatet framgår att utförarna har en förståelse för varför det är nödvändigt för uppdragsgivarna att kunna placera en våldsutsatt utan tillräcklig information, vilket kan tolkas som att förståelsen för uppdragsgivarna skapar ett handlingsutrymme för utförarna där de agerar med frihet inleda ett arbete utifrån ramarna och utan tydligt uppdrag från uppdragsgivaren.

När utförarna får ett skriftligt uppdrag av uppdragsgivare beskriver de vikten av tydliga, välformulerade och individuellt anpassade uppdrag i intervjuerna som ska sätta riktning i ärendet. Majoriteten av intervjupersonerna beskriver att de uppdrag som de erhåller från uppdragsgivarna ofta är likadana när det kommer till målen och livsområdena de ska arbeta med men att uppdragen kan se olika ut i sin utformning. Detta exemplifieras i citatet nedan.

”Uppdragen är oftast rätt så lika ändå, med syfte att inplantera skydd och skyddstänk, psykiska och psykologiska och sen så sysselsättning och boende. Och där kan jag tycka att det kan vara mycket på kort tid, kan man säga, inte rimliga, man önskar ett ny boende på tre månader i en helt ny stad.” (IP3).

I citatet ovan framkommer att uppdragen kan vara omfattande och orimliga till sin karaktär. Vidare visar citatet nedan även på att placeringstiden påverkar uppdraget och på aspekten att en flexibilitet gällande placeringstid är nödvändig då arbetet rör människor.

”Mål är viktigt, det måste till ett placeringsbeslut med en tidsperiod för att få till en placering men däremot är det farligt att låsa fast sig vid en placeringstid för att vi pratar om människor om föränderliga faktorer och riskhantering, vi hanterar det som ligger framför oss och här och nu, vi arbetar proaktivt, vi är inga livvakter. Så en bedömning är ständigt föränderlig, så att en låst tidsaspekt är livsfarligt.” (IP1).

Ur intervjuerna med alla utförare framkommer en skildring kring förutsättningar och villkor i arbetet med våldsutsatta utifrån uppdraget. Dels framkommer att placeringstiden är en påverkande faktor, oftast beskriven som en begränsning, och att det måste finnas en flexibilitet i arbetet utifrån förändrade omständigheter. I citatet ovan beskrivs allvaret och risken som kan uppstå vid icke anpassad placeringstid och att det kan innebära en livsfara för den våldsutsatta. Intervjupersonerna lyfter i intervjuerna vikten av att uppdragsgivare behöver arbeta mer individuellt och utforma och följa upp uppdrag utifrån den enskilda individen. Vidare framkommer det i en intervju att uppdragsgivaren tidigare inte skickat uppdrag och att utförarna då skickat genomförandeplaner till uppdragsgivaren utan att få ett skriftligt uppdrag. I definitionen av handlingsutrymme beskrivs ramar som sätts för arbetet som socialarbetare utifrån organisation, politik, lagar och medborgaren (Lipsky, 2010). Inom dessa ramar utvecklar sedan socialarbetaren strategier för att kunna hantera sitt handlingsutrymme genom att exempelvis skapa arbetssätt eller rutiner som möjliggör lösningar inom ramen för de resurser man erhåller (Ekström, 2018). I intervju med intervjuperson 4 beskrivs hur de tidigare anpassat sig efter att inte få uppdrag från uppdragsgivaren och hittat egna rutiner att göra genomförandeplaner utan uppdrag/vårdplan från uppdragsgivaren. I den intervjun framkommer även en trygghet i att vara erfarna som utförare av skyddade boenden och att uppdragsgivaren har en tillit till dem som utförare. Detta visar på den ökade handlingsfrihet som Lipsky (2010) menar på kommer med de personliga faktorerna hos socialarbetaren och kompetens.

5.3 Uppdragsgivarens påverkan vid uppdragets genomförande

Under genomförandefasen belyser alla intervjupersonerna en avsaknad av kontakt med den ansvariga socialsekreteraren som placerat den våldsutsatta, både med utföraren och framförallt med den våldsutsatta. Det som lyfts i intervjuerna gällande kontakten med uppdragsgivaren handlar både om uppföljningar, som uppdragsgivare är ålagd att utföra enligt lag, men även den löpnade kontakten däremellan. Uppdragsgivaren är ytterst ansvarig för den placerade individen och måste bland annat säkerställa att individen får insatser utifrån sina behov och av god kvalitet (Socialtjänstlagen 2001:453). Uppdragsgivaren kan aldrig avtala bort det ansvaret. Som citatet nedan visar förstås bristen på kontakt med uppdragsgivaren delvis som en konsekvens av uppdragsgivarens förtroende för och tilltro till utförarens erfarenhet och kompetens. Detta kan tolkas som ett ”negativt erkännande” för utföraren. De får bekräftelse kring deras erfarenhet och kompetens, dock på bekostnaden av samsyn i uppdraget som kan begränsa handlingsutrymmet. Detta kan även i ett dåligt scenario innebära negativa konsekvenser för den våldsutsatta, vars insats inte följs upp. Utförarna ser att det är av stor vikt att socialsekreteraren följer upp ärendet kontinuerligt och att uppföljningen är strukturerad, undersökande och kan leda till förändrad bedömning beroende på vad som framkommer.

”Nu har vi en del kommuner som placerat hos oss nästan sedan start och det känns som att de litar på att vi gör det vi ska och där kanske de inte är så flitiga med uppföljningar, och det kanske inte är så bra ändå för att vi skulle kunna bli sämre, det skulle alla verksamheter kunna bli. Så jag uppmanar direktkontakt med klienten och täta uppföljningar för att kontrollera att vi gör det vi ska.” (IP4).

I citatet ovan beskrivs att uppföljningarna även blir en kontroll där uppdragsgivaren kan undersöka om utföraren arbetar enligt de ramar de fått. Lipsky (2010) menar att gatubyråkraten är i ständig gränslinje till organisation, lagar, resurser, det vill säga det som styr ”ovan ifrån” och samtidigt gentemot klienten. Det är en balansgång för gatubyråkraten att befinna sig där och den enskilde gatubyråkraten kan välja att stödja sig på organisationen mer eller att gå efter individens behov. I relation till teori om handlingsutrymme så kan det tolkas som att handlingsfriheten finns för den erfarna utföraren. Vidare beskriver Lipsky (2010) att utföraren möter komplexiteten i att vara gatubyråkrat i frontlinjen mellan uppdragsgivaren och den våldsutsatta. Handlingsutrymmet innebär inte enbart val för socialarbetare utan även ansvar och ställningstaganden (Lundquist, 1998, refererad i Svensson et al., 2021). De

intervjuade utförarna är kompetenta och utför sitt arbete med frihet inom ramarna men ser ett behov och vikten av att uppdragsgivaren har en närmare kontakt till dem och till den våldsutsatta avseende genomförandet av insatsen. Detta kan genom teorin tolkas vara en orsak till att man som utförare söker försäkran i sin roll och i sitt arbete genom kontakt med uppdragsgivaren.

Förutom att uppföljningar av uppdragsgivaren kan vara en form av kvalitetssäkring av insatsen så visar även citatet nedan behovet av bra uppföljningar med uppdragsgivaren i syfte att kunna få förändrade bedömningar utifrån förändrat behov hos den våldsutsatta.

”det som krävs för att det ska bli bra i slutändan är engagerad socialsekreterare som inte bara säger tack till en månadsrapport utan som är delaktig, uppföljningar och i möten för att kunna förändra vårdplan om det behövs, kunna bedöma behovet av placeringstid för att dokument och människor är två skilda saker, det är liksom det som står på ett papper en sammanfattning av det vi brutit ner i skrift av en människas mående och situation men ett möte är så mycket mer, och det är svårt att få till.” (IP1).

I citatet ovan beskrivs behovet av engagerade socialsekreterare som följer ärendet och kan kliva in med sitt mandat vid behov. Placeringstiden beskrivs som en faktor där man kan behöva en omprövning och förlängning för att kunna genomföra uppdraget. Citatet nedan visar även på hur uppdragsgivaren kan ändra riktningen i uppdraget och styra mot andra mål trots att utföraren upplever att klientens process inte är i takt med det. Citatet belyser även utförarnas upplevelse av att de av uppdragsgivarna önskas utföra uppgifter som inte ingår i deras arbete, vilket även framgick i andra intervjuer.

”Tiden styrs ju av uppdragsgivaren och det dem säger, t.ex. nu är det fokus på att söka bostad, då är det som hägrar i ärendet, även om klienten inte riktigt är där. Så hela placeringen är att följa vad uppdraget är och det kan skifta ganska så snabbt ibland. (...) Insattstiden är knapp och fokus blir det praktiska och boende, så det blir att vi jobbar mycket med det och inte det känslomässiga. Ibland är känslan att vi används som en bostadsförmedling. Ibland får vi frågan om vi kan gå i god för att de ska få en bostad.” (IP3).

Citatet visar en begränsning i utförarnas arbete i form av att styrningen kan skifta samt att förväntningarna på vad utförarna ska arbeta med är orimliga. Uppdragsgivaren kan skifta fokus och tvinga utförare att ändra riktning i arbetet även om de inte bedömer att det är det rätta för den våldsutsatta. Det framkommer även begränsning i handlingsutrymmet för utförarna i form av att de inte har mandat att fatta beslut om placeringstiden och i intervjuerna

framkommer en frustration till denna begränsning. Utförarens handlingsutrymme begränsas av placeringstiden och villkoras genom höga förväntningar på utförandet. Det beskrivs i intervjuerna med utförarna att en farhåga är att den pressade tiden leder till sammanbrott, att den våldsutsatta avslutar sin placering då den våldsutsatta inte är redo känslomässigt för den takt eller det fokus som uppdragsgivaren vill att de ska ha. En annan oro som framkommer i intervjuerna är att den våldsutsatta inte hinner ordna en trygg boendelösning och att det innebär risker för denne utifrån hotbilden. Ur intervjuerna framgår det även att ett hinder i utförarnas handlingsutrymme uppstår då uppdragsgivarna inte uppfattas ha förståelse för den våldsutsattas situation eller process. Handlingsutrymmet behövs i yrkesroller där organisation och individ ska mötas och där yrkesrollen innebär en länk för individ till det som myndigheten kan erbjuda. Gatubyråkratens uppgift är att knyta samman individens behov med organisationens/myndighetens resurser (Lipsky 2010). Utföraren får i sin roll ett handlingsutrymme som uppstår mellan lagar, uppdraget, uppdragsgivaren och är närmast den våldsutsatta, samtidigt som utföraren inte kan påverka viktiga faktorer såsom placeringstiden med sin kompetens och bedömning. I intervjuerna framgår det å ena sidan att utförarna upplever en begränsning i handlingsutrymme och att de blir låsta i sitt handlande av uppdragsgivarens bedömningar och beslut, samtidigt som det i intervjuerna lyfts att de finns en frihet att agera när socialtjänsten inte är närvarande och att utförarna vid behov står på sig i vissa saker rörande den våldsutsattas insats och får agera "försvarsadvokater". Detta exemplifieras i citatet nedan.

"Mitt jobb är inte att gissa, utan att jobba med det jag vet. Annars kan jag utsätta klienten för risk och det är viktigt för handläggaren att förstå, och där upplever jag att de dras mer mot de ekonomiska faktorerna gällande tid och mål. (...) inte att vi ska täcka upp för socialtjänsten men att vi måste vara bra på vårt jobb och finnas där på sätt utöver det vi ska finnas där när t.ex. vi har en frånvarande socialtjänst. Vi kan bli begränsade då också för vi kan maila allt och ställa frågor om önskemål eller förändringar men inte få något svar och då kan vi inte göra något. Det blir väldigt viktigt för oss då att ta bollen när det inte finns någon att passa. (...) sen är det faktiskt också så att som jag ser det, att man behöver vara garvad i gemet (...) man behöver ha mött lite grann olika svar, vi är så pass rutinerade och trygga i vår roll att vi vågar stå på oss i det vi ber om, det är jätteviktigt. Att vi inte alltid tar ett besked för vad det är utan att vi argumenterar för våra klienter och står på oss, skitviktigt." (IP1).

Citatet ovan visar utförarens upplevelse av att uppdragsgivaren styrs mer av ekonomiska resurser, tid och mål och att det kan drabba kvaliteten i arbetet som utföraren gör, till och med utgöra en risk för den våldsutsatta. En begränsning visar sig uppstå vid uppdragsgivarens

frånvaro och i citatet ovan kan man utläsa att utföraren hanterar detta med en strategi att lyfta sitt perspektiv och stå på sig. En annan svårighet som synliggörs är att en frånvarande uppdragsgivare innebär en avsaknad av en medspelare för att arbetet med den våldsutsatta ska kunna fortlöpa. Citatet nedan synliggör även ytterligare en dimension av faktorer som påverkar om en utförare som privat aktör inom det sociala arbetet vågar stå upp för sin bedömning av den våldsutsattas situation och process.

”Jag kan tänka mig att en del har svårt att säga ifrån, t.ex. om man är ny på marknaden, inte vet hur socialtjänsten fungerar eller att man inte har kontakter. Men där känner jag, jag vill inte låta stöddig, men nu har vi upparbetat ganska många, vi har fullt och det ringer mycket och då är jag lite hårdare. Det blir inte bra för min klient om ni gör så här, känner jag det då säger jag det. Jag har aldrig haft någon kommun som slutat placera av den anledningen. De har istället förstått allvaret och snarare respekterat det.” (IP4).

I ovanstående citat belyses den marknadsmässiga relationen som finns mellan uppdragsgivaren, som även är kunden i relation till utföraren/säljaren. Privata aktörer befinner sig på marknaden samt är intäktsdrivande och därmed beroende av ett inflöde av uppdrag för att kunna bedriva sin verksamhet. De behöver förhålla sig till konkurrens, etablering på marknaden och andra aspekter utifrån det. Detta innebär att marknaden och deras position på marknaden är ytterligare en faktor som påverkar deras handlingsutrymme samt hur mycket de vågar stå upp för sin egen bedömning och den våldsutsatta. Vidare uppmärksammas det Lipsky (2010) beskriver som strategier för att hantera eller utöka sitt handlingsutrymme i intervjuerna. De val en socialarbetare kan göra i handlingsutrymmet kan kategoriseras som undvikande- eller förändringsstrategier (Svensson et al., 2021). Utförarna använder graden av sina personliga erfarenheter, sin kompetens och etablering på marknaden för att lyfta uppfattade felaktigheter från uppdragsgivaren i syfte att uppnå en förändring för den våldsutsatta, trots att de riskerar att påverkas av det relationellt till uppdragsgivaren, som även är kund.

5.4 Uppdragsgivarens påverkan vid uppdragets avslut

Intervjupersonerna anser att det i de flesta fall behövs någon form av efterstöd eller utslussinsats för våldsutsatta efter placering på skyddat boende. En marginell målgrupp som är resursstarka och har god ekonomi, jobb och nätverk kan klara sig utan det stödet men de allra flesta behöver det. Efter en avslutad insats är utförarens stöd för den våldsutsatta slut. I

intervjuerna framkommer att hinder och begränsningar även påverkar det stöd som utförarna kan erbjuda den våldsutsatta i avslutsskedet av placeringen.

”Vi jobbar med utsluss, t.ex. de är beviljade placering i ett halvår och sen har vi sett till att de kommer vidare till en annan ny trygg stad och då vill vi jobba kvar som utsluss i kanske en till tre månader, och finnas kvar för att stötta (...) det blir jättetokigt om man bara kliver bort när de flyttar. Och att kanske hemkommunen socialtjänsten inte följer ärendet och lämnar över. Vi vill ju hjälpa till med allt på den nya platsen, vårdkontakter, adressändringar, etableras på ny ort, det är mycket som ska göras. Vi vill oftast jobba med utsluss om kommunerna vill att vi gör det och då har jag oftast en bra magkänsla. Men sen har vi de ärenden där vi måste avsluta efter flytt, det blir jobbigt och känns inte bra. (...) Ibland känns det som att man glömmer bort att de faktiskt varit våldsutsatta och att fokus blir att de ska komma ut, på det praktiska, etablera sig på ny ort, och så mycket tryck på det att man glömmer bort komplexiteten i hotbilden, allt man jobbat med det faller lite. Det kan vara ett hinder.” (IP2).

I citatet ovan beskrivs ett hinder i arbetet med våldsutsatta som handlar om att uppdragsgivaren inte tar hänsyn till helhetsbilden av den våldsutsattas situation. Utföraren beskriver att det är mycket som ska genomföras i samband med avslut av en placering och att uppfattningen är att uppdragsgivaren glömmer komplexiteten i den våldsutsattas situation. Citatet synliggör hur utföraren påverkas känslomässigt av utfallet kring om de våldsutsatta beviljas utsluss eller inte av uppdragsgivaren. Citatet belyser även tidsaspekten avseende placeringar och att det rör sig om att utförarna ser att det är positivt att kunna finnas kvar i ärendet ungefär en till tre månader efter att den våldsutsatta flyttat från det skyddade boendet. En utförare (IP4) beskriver i intervjun att de i vissa fall har en fortsatt kontakt med den våldsutsatta efter avslutad insats och stöttar dem ideellt, det vill säga utan ersättning från uppdragsgivaren. Utföraren beskriver att de inte bara kan lämna dem i det skick eller den situation de är i just då. Handlingsutrymmet begränsas av uppdragsgivaren genom en avslutad insats trots att utföraren ser ett behov av fortsatt stöd och i detta fall hittar utföraren lösningar för att kunna tillgodose den våldsutsattas behov som innebär att gå utanför ramarna. Fler intervjupersoner beskriver en upplevelse av att den våldsutsattas behov inte är slut efter en placering på skyddat boende och att det finns ett behov för de allra flesta att få stöd i det självständiga boendet som de flyttar till.

5.5 Den våldsutsattas påverkan på socialarbetarens handlingsutrymme

Utföraren befinner sig i en kontext mellan sin egen verksamhet, uppdragsgivaren och den våldsutsatta. Den ska å ena sidan representera myndigheten då de arbetar på uppdrag av dem

och å andra sidan förhålla sig till den våldsutsattas behov, individuella situation och önskemål (Lipsky, 2010). Intervjupersonerna beskriver i intervjuerna att det är viktigt att uppdragsgivaren förstår att utförarna inte gör saker åt den våldsutsatta, utan att de hjälper och stöttar den våldsutsatta till att göra saker själv. Den våldsutsattas förmåga till att handla och utträtta sina egna ärenden är därför väsentlig för hur utförarna kan arbeta mot målen i uppdraget. Citatet nedan visar att måendet hos den våldsutsatta påverkar insatsen.

”Måendet ligger till grund för hur klienten fungerar och kan vi inte stabilisera måendet så fungerar inte klienten, spelar ingen roll om det är i skydd eller i vardagen. Det beror på hur man i processen växer, och hur man hämtar sig, finns liksom ingen mall för det. Det måste respektive klients mående få ta den tid det tar.(...) men vi måste också få klienten att förstå uppdragsgivaren.” (IP1).

Citatet ovan beskriver att avgörande förutsättningar för att kunna genomföra uppdraget är att stabilisera den våldsutsattas mående och att det är en individuell process som kräver olika lång tid. Citatet belyser att utförarna behöver arbeta med att den våldsutsatta ska få en förståelse för uppdragsgivaren och i intervjuens kontext framgår det att även det är viktigt i arbetet med den våldsutsatta. Utförarna arbetar med att få våldsutsatta att förstå uppdragsgivare, precis som det presenterades i tidigare avsnitt att utförarna gör för att uppdragsgivaren ska ha en förståelse för den våldsutsatta. Detta kan tolkas synliggöra dilemmat och mellanpositionen som utförarna befinner sig i mellan den våldsutsatta och uppdragsgivaren. Vidare framgår det i nedanstående citat att den våldsutsattas benägenhet att beskriva sin situation så öppet som möjligt även påverkar samarbetet och även deras förståelse för den kontroll som utgör en del i utförarnas stöd.

” (...)ja i min roll så samarbetar jag jättemycket med våldsutsatta, i allt från planering sett till hotbilden, det praktiska så en förväntning kanske är att vi ska kunna ha en så öppen dialog som möjligt. (...) Det blir mycket lättare att samarbeta ihop om personen delar med sig av allt. Ja där jag jobbar så är det högsta säkerhetsklass, så vi har mycket regler, vi har många förhållningssätt och det blir som att komma från en situation med mycket kontroll, negativ då, till att komma till oss där det också är en hel del kontroll men med ett helt annat syfte.” (IP2).

Handlingsutrymmet kan ur båda citaten ovan tolkas påverkas av bland annat den våldsutsattas mående, förmågor och uppfattning av uppdragsgivaren och utföraren. Den våldsutsattas egen måendeprocess är en påverkande faktor som kan tolkas villkora utförarens handlingsutrymme utifrån ovanstående citat. Den våldsutsatta ska förmå att genomföra saker som utföraren ska

stötta den i, om den inte förmår att uträtta saker innebär det att utförarens uppdrag antingen anpassas till den våldsutsattas takt och process eller att den våldsutsatta tvingas anpassa sig till uppdragsgivarens takt. Johansson (2007) belyser att gatubyråkraten hamnar i en position då den behöver anpassa individens behov till organisationen. Anpassningen av den våldsutsattas behov till uppdragsgivaren bekräftas av utförarna i intervjuerna. Lipsky (2010) beskriver dilemmat som uppstår för gatubyråkraten i positionen mellan organisation och det medmänskliga. Att handlingar man utför kan ses med olika värde beroende på om man som gatubyråkrat sätter det i relation till organisationen eller individen. Det innebär att det finns ett utrymme för utförarna att handla utifrån sina egna värderingar som påverkar utfallet för den våldsutsatta. Ur intervjuerna framgår en vilja och önskan att kunna påverka uppdraget mer till den våldsutsattas fördel utifrån det utförarna ser och bedömer är nödvändigt och rimligt.

5.6 Samverkans påverkan på handlingsutrymmet under uppdraget

Intern och extern samverkan beskrivs av utförarna som en viktig framgångsfaktor och även som ett hinder i arbetet när samverkan inte finns. Den samverkan som särskilt lyfts som väsentlig av utförarna är den interna samverkan mellan olika enheter hos en och samma uppdragsgivare. En våldsutsatt familj som placeras i skydd kan vara aktuella på olika enheter hos uppdragsgivaren, exempelvis enhet för ekonomiskt bistånd för sin försörjning, enhet för barn och unga som utreder barnens behov och hos en enhet för vuxna eller relationsvårdsteam som utreder den vuxna våldsutsattas situation och behov. I citatet nedan beskriver intervjupersonen hinder i arbetet med våldsutsatta och det framgår att en frånvarande samverkan internt hos uppdragsgivaren är ett hinder.

”Det andra är när det inte går att få till en dialog med samverkansaktörer, t.ex. mellan socialtjänstens olika enheter där man drar åt olika håll för att man ser olika behov eftersom man bara fokuserar på ett behov utifrån deras område, istället för att dela målbild med varandra och ha en samsyn. Och då blir det ett jobb för oss att försöka ena handläggare, och det blir fel. Ibland lyckas vi få till ett enat möte eller SIP, där man kan dela information vilket kan underlätta men inte alltid. Det är ett stort problem, när det drar åt olika håll.” (IP1).

Citatet nedan lyfter även aspekten kring extern samverkan med aktörer utanför uppdragsgivaren.

”Så, det är ganska många personer inblandade och andra aktörer, polisen, åklagare, rättsväsende och så men framgångsfaktorer är att man har samma förväntningar på vart ärendet ska och vilket håll man ska och är i synk med vart kvinnan befinner sig. Och sen

handlar det delvis om pengarna, en del kommuner man samarbetar med där det är liksom inte den här stressen och pressen med att man förlänger 2 veckor i taget, utan man har ett mer långsiktigt tänkt, blir inte samma stress och press på oss utförare eller på kvinnan.” (IP2).

I ovanstående citat framkommer att utförarna påverkas i sitt arbete när samverkan brister kring den våldsutsattas situation. Det framgår att det många gånger är flera aktörer och enheter inblandade samtidigt, att de ibland kan dra åt olika håll samt att utföraren kan få en roll som innebär att de behöver medla och ena dessa enheter och aktörer. Att alla parter arbetar utifrån sitt eget verksamhetsområde och inte har samma målbild eller samsyn beskrivs som problematiskt. Även ur detta kan det tolkas som att uppdragsgivaren och andra aktörer saknar förståelse för den våldsutsattas helhetssituation samt att det landar på utföraren att skapa förståelse för den våldsutsatta samt för alla parter. Detta ställer höga krav på den enskilde utföraren och kan genom teorin kopplas till den starka och svaga professionen som Svensson et al. (2021) beskriver och förmågan utifrån det att kunna påverka ramarna eller bli ett redskap för andra. Citatet ovan belyser återigen att placeringstiden och uppdragsgivarens ekonomiska resurser bidrar till stress och press för utföraren, vilket kan tolkas villkora och begränsar utförarens arbete och handlingsutrymme med de våldsutsatta.

5.7 Skillnader mellan uppdragsgivare och handlingsutrymmet

Socialtjänstens verksamhet bedrivs av kommuner. Genom kommunallagen och socialtjänstlagen har kommuner stor frihet rörande utformandet av insatser (Ekström, 2018). Därför kan både organisering, arbetssätt och erbjudna insatser se olika ut från kommun till kommun. Citatet nedan exemplifierar dessa skillnader.

”Storstäder är mer begränsade i sin tillgänglighet och sin tid, det är vad jag tror, och de är mer belastade helt enkelt, det är min egen teori. Där kan det vara mycket mer fyrkantigt i hur lång tid de kan få ett skyddat boende, det tydliggörs redan från början. Det kan ju vara positivt att de är tydliga men kan också innebära en stor stress för klienten. Det är också svårt att få kontakt med handläggarna där, det går bra via mail men inte lika bra att få till möte eller samtal över telefon. Då blir det svårt att kvalitetssäkra och inget utrymme för utbyte. Mindre städer kan vara otroligt samarbetsvilliga och engagerade men ha väldigt lite kunskap för att de här inte händer väldigt ofta. Där är det också, handläggaren som påverkar och om den ger oss förtroende för uppdraget och inte styr något som den egentligen inte kan.” (IP1).

Citatet ovan belyser skillnader som av alla informanter kategoriserats i skillnader mellan storstads- och småstadskommuner. Skillnaderna består bland annat av sådant som

återkommande framgått i hela detta kapitel, uppdragsgivarens tillgänglighet, placeringstid och kompetens. Ur citatet framkommer att enskilda socialsekreterare även kan påverka handlingsutrymmet och antingen möjliggöra mer handlingsfrihet eller begränsa det beroende på om den ger utföraren förtroendet eller inte. Citatet nedan visar även på ytterligare en aspekt, att arbetssätt skiljer sig åt samt att vissa kommuner ger utrymme för utförarna att arbeta utifrån de behov som utförarna uppmärksammar.

”olika från kommun till kommun, nu vet man, okej det är den här kommunen, så vet man att det kommer att vara mycket fokus på att hitta boende. Medan andra vet man att det här är en bra kommun, de vet vad de pratar om. (...) men det handlar om vilka kommuner, ibland får man uppdrag och det är det som gäller och då får man anpassa och jobba så gott det går utifrån det. Och ibland finns utrymmet för de behov vi ser som de inte sett, t.ex. fler timmar. Och ibland får vi resurser att jobba med det och ibland inte, det beror på kommun.” (IP3).

I alla intervjuer skildras tydliga skillnader mellan uppdragsgivare och uppdragsgivare, det vill säga från kommun till kommun. Intervjupersonerna enas kring bilden av skillnader mellan storstadskommuner och småstadskommuner. Storstadskommuner har kortare placeringsbeslut, svårare att få fysisk kontakt med men har samtidigt mer kompetens och ofta specialistteam som arbetar med målgruppen. Småstadskommuner har färre ärenden och därmed ofta mindre kompetens men har en större flexibilitet i ärenden när det kommer till placeringsbeslut och utökning av resurser. Det kan tolkas att småstadskommuner i relation till storstadskommuner möjliggör ett ökat handlingsutrymme för utförarna när de förlitar sig på utförarnas kompetens i avsaknad av sin egen, avhängigt socialsekreteraren och om den väljer att ha det förtroendet eller inte. Huvudmannaskap och organisering påverkar handlingsutrymme genom olika kultur och styrning (Ekström, 2016; Svensson et al., 2021). Detta ställer högre krav på utföraren som har flera olika uppdragsgivare att förhålla sig till då de behöver känna till varje uppdragsgivares värderingar och arbetssätt för att förstå ramarna för sitt handlingsutrymme (a.a.). Vidare beskriver utförarna i intervjuerna att de våldsutsatta drabbas av skillnaderna mellan uppdragsgivarna och att det framförallt blir märkbart i de kollektiva skyddade boendena, vilket citatet nedan exemplifierar.

”(...) i det kollektiva boendet träffar klienterna varandra, lär känna varandra och det som händer är att de pratar om allt, om bland annat sina handläggare och här kan man bli tokig för en del får allt och en del får inget. Så här blir orättvisor tydliga. Det kan självklart bero på olika situationer och behov och det kan skapa olika bedömningar men det finns ingen röd tråd i hur handläggarna gör bedömningarna och att det rör sig om det. Det märks särskilt

när det kommer till ekonomiskt bistånd. Då finns en påtaglig orättvisa som kan ta mycket utrymme.” (IP1).

Flera intervjupersoner beskriver en påtaglig orättvisa i insatsernas genomförande för våldsutsatta. Insatsen villkoras utifrån vilken uppdragsgivare det är. Detta kan tolkas påverka utförarens handlingsutrymme och drabbar den våldsutsatta i form av exempelvis placeringslängd eller alternativ för boendelösningar. Ur intervjuerna framgår det att utförarna oftast inte är av samma uppfattning som uppdragsgivaren samt att de inte kan se en legitim orsak till skillnaderna som uppstår för de våldsutsatta och som påverkar deras förutsättningar och möjligheter. Detta belyser dimensionen och problematiken som utförarna står inför i att svara gentemot flera olika organisationer/myndigheter. Utförarna arbetar inte enbart utifrån en och samma organisation som påverkar deras handlingsutrymme, utan behöver förhålla sig till olika uppdragsgivares organisationer och de ramar som de sätter. Återigen förstås vikten av att utföraren är medveten om de olika organisationernas organisering, värderingar och traditioner som konstruerar ramarna för handlingsutrymmet (Ekström, 2016; Svensson et al., 2021).

6. Diskussion och slutsatser

6.1 Avslutande diskussion

Syftet med denna studie har varit att undersöka hur privata utförare upplever att deras handlingsutrymme villkoras, begränsas och möjliggörs av uppdragsgivare i arbetet med våldsutsatta på skyddat boende. Studiens syfte har undersökts genom följande frågeställningar: vilket handlingsutrymme upplever de utförande socialarbetarna att de har för att kunna genomföra uppdraget de får av uppdragsgivare? Vilka möjligheter och hinder upplever utförande socialarbetare att de möter i arbetet med våldsutsatta individer i relation till uppdragsgivare? Frågeställningarna besvaras genom en modell som presenteras nedan.

Studiens resultat har visat att den privata utföraren upplever att handlingsutrymme påverkas av olika faktorer som villkorar, begränsar och möjliggör större handlingsutrymme. Modellen nedan illustrerar det som framkommit i resultatet av det empiriska materialet. De faktorer som utförarna upplever påverkar deras handlingsutrymme på något sätt är uppdragsgivare, den egna verksamheten och den våldsutsatta. I empirin har det framkommit att andra aktörer

såsom rättsväsende eller andra myndigheter även kan påverka den våldsutsattas situation. Detta har dock inte ansetts vara relevant att analysera i denna studie då avgränsningen och frågeställningarna rör uppdraget från socialtjänsten samt hur det påverkar genomförandet av uppdraget som de beställt och råder över.

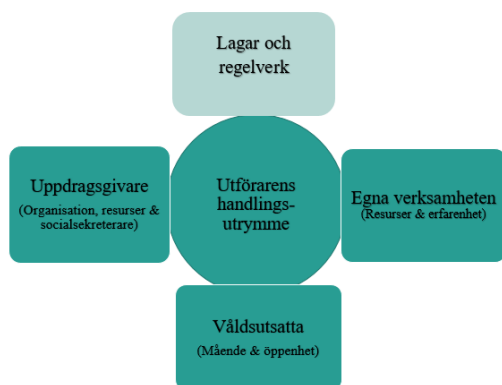

Bild 1 Den privata utförarens handlingsutrymme

Figuren (bild 1) består av en cirkel som representerar utföraren hos den privata aktören och dennes handlingsutrymme. Runt omkring cirkeln finns rutor med påverkansfaktorer som framkommit i resultatet. *Lagar och regelverk* är i en ljus färg och den enda faktorn som inte tydligt framkommit i resultatet men som styr myndigheter och dess verksamheter, vilket innefattar privata utförarens verksamheter. Rutan *Uppdragsgivare* står för socialtjänstens organisation och medarbetares påverkan på den privata utförarens handlingsutrymme. *Egna verksamheten* illustrerar den faktorerna hos den privata aktörens verksamhet som har en påverkan på utförarens handlingsutrymme. Rutan *Våldsutsatta* representerar hur den enskilde individen, klienten, påverkar den privata utförarens handlingsutrymme.

6.1.1 Uppdragsgivare

Utförarens genomförande av insatsen styrs av uppdragsgivarens beställning som utformas i ett skriftligt uppdrag. Resultatet pekar på att uppdragsgivare villkorar och begränsar utförarens handlingsutrymme på olika sätt och i olika utsträckning beroende på vilken uppdragsgivare det är. Det finns skillnader mellan kommun och kommun som går att härleda till storstads- och småstadskommuner. Variationen och skillnader i stöd från kommun till kommun går i linje med det som framkommit i tidigare forskning om socialsekreterares handlingsutrymme och där socialtjänstens organisering även visat sig påverka stödet som de våldsutsatta erbjuds

(Ekström, 2018). Ur resultatet uppfattas att handlingsutrymmet är friare för utförarna inledningsvis av ett uppdrag och tycks begränsas mer under insatsens gång och vid avslut. Det största hindret som framkommit återkommande i empirin är placeringstiden och att den sällan är anpassad efter den våldsutsattas behov, process eller med hänsyn till målen och det som utföraren förväntas genomföra. Resultatet visar på en frustration och känsla av maktlöshet hos utförarna när det gäller placeringstiden. Utförarna upplever en brist i stödet för den våldsutsatta när det inte finns en samsyn kring den våldsutsattas situation och förståelse för den känslomässiga processen, vilket tidigare forskning påtalar är nödvändigt för praktiker i arbetet med våldsutsatta att inneha (Fernández-Alvarez et al., 2022; Žukauskienė et al. 2021). En medvetenhet hos social arbetare om komplexiteten av trauma och motståndskraft efter en våldsam relation samt förståelsen av vilka faktorer som kan leda till en positiv utveckling för den våldsutsatta är av vikt vid stöd och insatser (a.a.). Vidare kan det som framkommit i resultatet för denna studie delvis förklaras som svar på det som sker när socialtjänsten lägger ansvaret på den våldsutsatta eller andra aktörer och det Ekström (2018) belyser gällande socialtjänstens gränsdragningar för ansvar och konsekvenserna som det leder till. Konsekvenserna som framgår i resultatet för denna studie kring detta är exempelvis att sammanbrott kan ske, att den våldsutsatta återvänder till våldssituationen.

Vidare pekar resultatet på att utförarens handlingsutrymme villkoras av ekonomiska resurser, uppdragsgivarens arbetssätt och av den enskilda socialsekreteraren. Under flera teman i studien framgår det att utföraren behöver anpassa sig efter uppdragsgivarens taktplan trots att utföraren är av annan bedömning kring uppdraget eller den våldsutsattas process. Det framkommer att utföraren i några fall med en del uppdragsgivare lyckats påverka ramen med deras egen bedömning för att exempelvis erhålla mer resurser för den våldsutsatta. Resultatet pekar på att möjligheten som utförarna ges grundas på uppdragsgivarens förtroende till deras kompetens, erfarenhet och marknadsposition. Utförarna lyfter även svårigheterna med långsiktiga lösningar för våldsutsatta, såsom tryggt och stadigvarande boende. Boendefrågan lyfts även som ett dilemma i Ekströms (2016) resultat, där socialsekreterare upplever samma problematik kring långsiktiga boendelösningar. Uppdragsgivare på orter där det råder bostadsbrist har det svårare än kommuner som har tillgång till tomma lägenheter och som har avtal med fastighetsförvaltare (a.a.). Detta underbygger fler skillnader mellan kommuner och kopplingen till storleken på stad/kommun. Utförarna beskriver att insatser på skyddat boende ibland kan avslutas abrupt av socialtjänsten när den våldsutsatta fått boende på ny ort trots att den våldsutsatta har fortsatta behov av stöd på den nya ort, där den våldsutsatta ska förmå att

etablera nya kontakter, lösa praktiska delar och samtidigt hantera det känslomässiga kaoset inombords. Uppbrottsprocessen är komplex och kan ta olika lång tid (Holmberg & Enander, 2011), vilket är en aspekt som utförarna upplever att uppdragsgivarna inte har med i sina bedömningar och beslut, som leder till att begränsningar av utförarnas handlingsutrymme.

Ytterligare begränsningar som framkommit i resultatet är att brist på intern och extern samverkan påverkar och begränsar utförarnas handlingsutrymme samt att utförarna får ta ett ansvar i att medla mellan enheter och aktörer. Ekström (2016) beskriver att socialarbetare, syftandes till socialarbetare inom den offentliga sektorn, även själva begränsas i sitt handlingsutrymme utifrån svårigheter i samarbete med andra enheter inom samma socialtjänst. Vidare lyfts även att stödinsatser blir lidande och bristfälliga på grund av socialarbetare hos uppdragsgivares begränsningar i handlingsutrymme (a.a.). Denna problematik kan tolkas synliggöras i denna studie i form av att utförarna beskrivit att de inte alltid får fullfölja sina insatser trots att de upplever att behovet av fortsatt insats för den våldsutsatta finns.

Begränsningarna av handlingsutrymmet från uppdragsgivaren som framkommer i resultatet kan förstås ur Ekströms (2016) beskrivning av socialsekreterarnas strategier för att öka sitt handlingsutrymme; begränsningar, krav och överföring av ansvar, vilket i denna studies resultat visar sig påverka och begränsa utförarna.

6.1.2 Egna verksamheten

Utförare befinner sig i kontexten av den egna verksamheten inom den privata sektorn. Resultatet pekar på att utförarna upplever att de har en hög grad av handlingsfrihet inom ramen för sitt arbete i förhållande till den egna verksamheten. Utförarna kan påverka och styra sitt arbete relativt fritt inom ramen som är satt av uppdragsgivaren, allt ifrån att bestämma antalet samtal med den våldsutsatta till hur den praktiska hjälpen ska ske. En anledning till den beskrivna upplevelsen av frihet i den egna verksamheten kan även röra sig om att större delen av intervjupersonerna innehar roller med mandat inom sin verksamhet och är chefer, i vissa fall även ägare av verksamheten. I relation till uppdragsgivaren visar resultatet att det som framförallt påverkar handlingsutrymmet i den egna verksamheten är resurser och marknadsstatus, det vill säga hur väletablerad verksamheten är på marknaden. Ju mer väletablerad en verksamhet är på marknaden, desto större förtroende uppdragsgivaren visar

sig ha för utföraren, vilket i sin tur resulterar i ett ökat handlingsutrymme för utföraren. Detta kan jämföras vid det Ekström (2016) belyser om status och att socialarbetares status påverkar deras handlingsutrymme och vilken grad de får gehör för sina åsikter i sin organisation. Kompetens och erfarenhet ökar handlingsutrymmet för utföraren (Svensson et al., 2021; Lipsky, 2010), både genom att uppdragsgivaren får ett förtroende för utföraren men även genom att utföraren har större möjlighet att få sin talan hörd när de inte håller med uppdragsgivarens bedömning och påtalar egna åsikter. Vidare har resultat även visat nackdelar med att en utförare har god marknadsstatus och kompetens i form av en frånvarande uppdragsgivare. Detta påverkar handlingsutrymmet negativt då utförarna inte har mandat att fatta beslut och är beroende av uppdragsgivaren.

Lipsky (2010) beskriver olika strategier som gatubyråkrater använder för att antingen snäva åt, acceptera eller utöka sitt handlingsutrymme med. I relation till uppdragsgivare visar resultatet att utförare ofta är kreativa, lösningsorienterade och lyckas utöka sitt handlingsutrymme genom att skapa marginal och resurser inom den egna verksamheten. I vissa fall sker det fortsatta stödet för den våldsutsatta ideellt för att den våldsutsattas behov ska kunna tillgodoses så långt det är möjligt efter att socialtjänsten avslutat insatsen.

6.1.3 Våldsutsatta

I analysen framgår det att våldsutsatta behöver kunna tillgodogöra sig insatsen. Utföraren utför inte saker åt våldsutsatta, utan de stöttar den våldsutsatta till att kunna utföra saker själv. Resultatet visar att utförarens handlingsutrymme påverkas av den våldsutsattas förmåga att vara delaktig i insatsen, av den våldsutsattas villighet till att vara öppen med utföraren och den våldsutsattas tilltro till utförarens stöd och metoder. Den våldsutsatta kan således begränsa eller möjliggöra utförarens handlingsutrymme beroende på hur öppen och delaktig denne är. Konsekvenserna av att ha varit utsatt för våld kan bland annat innebära trauma, depression, förlorad livslust, rädslor (Hydén et al., 2016) och även leda till andra känslomässiga svårigheter som kommer under uppbrottsprocessen (Holmberg och Enander, 2011). Detta kan i sin tur försvåra den våldsutsattas förmåga och benägenhet till att delta i insatsen samt att lita på utförare och uppdragsgivaren. I analysen framgår det att utföraren arbetar förtroendeskapande och förståelseskapande i syfte att få tillgång till den våldsutsattas tillit, berättelse och öppenhet, detta kan tolkas som strategier som syftar till att öka handlingsutrymmet. Resultatet visar att utförarna hamnar i den position som Johansson (2007)

beskriver där individen anpassas till organisationen. I analysen framgår att det ofta rör sig om att utförarna behöver anpassa den våldsutsatta till uppdragsgivarens uppfattning och bedömning av den våldsutsattas situation, som utförarna många gånger inte håller med om. Detta belyser komplexiteten i arbetet med målgruppen, där individen ofta lider av konsekvenser av våldet (Hydén et al., 2016), som kan försvåra genomförandet av insatsen samtidigt som uppdragsgivaren styr uppdraget, avgör tidsram samt process men saknar förståelsen för vad den våldsutsatta behöver för att uppnå en positiv psykisk och känslomässiga utveckling, som i forskning påtalas vara av stor vikt att ta hänsyn till för att den våldsutsatta ska kunna nå ett välmående och stabilitet psykiskt (Fernández-Alvarez et al., 2022; Žukauskienė et al. 2021).

6.2 Studiens bidrag och förslag på vidare forskning

Studien har visat att utförarna vid första anblick upplever sitt handlingsutrymme som relativt stort. Vid en fördjupad analys pekar resultatet dock på att utförarnas handlingsutrymme villkoras och begränsas betydande av uppdragsgivare. Framförallt kan uppdragsgivaren styra om, ändra riktning, avsluta eller bedöma annat i insatsen som utföraren inte anser är rimligt men som de står maktlösa inför. Resultatet visar att strategier utvecklas av utförarna i syfte att öka sitt handlingsutrymme och att de ofta lyckas inom ramen som uppdragsgivarna satt men att de sällan kan påverka avgörande faktorer såsom placeringstiden. I bild 1 illustreras den privata utförarens handlingsutrymme genom en cirkel omgiven av påverkansrutor. Cirkeln kan minska i relation till hur mycket de olika påverkansrutorna tränger in på handlingsutrymmet samt beroende på vilka strategier som den privata utföraren väljer att använda.

Med denna studie adderas ytterligare en dimension av kunskap till befintlig forskning inom fältet socialt arbete, våld i nära relation och handlingsutrymme, nämligen handlingsutrymmet för socialarbetaren inom den privata sektorn. Förslag på vidare forskning är att undersöka insatser för våldsutsatta och de som utför insatser i syfte att skapa kunskap om dess effekter och utvecklingsbehov. Att fortsättningsvis studera privata aktörer inom området för våld i nära relationer är även intressant då det är inom detta fält som de privata aktörerna ifrågasätts och debatteras mest i media i jämförelse med andra verksamhetsområden, såsom missbruk eller barn och unga.

7. Referenslista

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. uppl. 3. Malmö: Liber.

Bryngersdottir, H.S., & Halldorsdottir, S. (2022). *Fourteen Main Obstacles on the Journey to Post-Traumatic Growth as Experienced by Female Survivors of Intimate Partner Violence: "It Was All So Confusing"*. *International Journal of Environmental Research and Public Health Open Access*, Volume 19, Issue 9. DOI 10.3390/ijerph19095377.

Brå, Brottsförebygganderådet (2020). *Kriminalstatistik 2020, anmälda brott, slutlig statistik*. urn:nbn:se:bra-954. www.bra.se/publikationer.

Ekström, V. (2016). *Det besvärliga våldet. Socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer*. Akademisk avhandling. Linköping: Linköpings universitet.

Ekström, V. (2018). *Gränssytor under förhandling – om socialtjänstens ansvar för stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer*. *Socialvetenskaplig tidskrift* 2018:3-4, s. 269-286.

Fejes, A., & Thornberg, R. (red.) (2019). *Handbok i kvalitativ analys*. Johanneshov: MTM

Fernández-álvarez, N., Fontanil, Y., Alcedo, Á. (2022). *Resilience and associated factors in women survivors of Intimate Partner Violence: a systematic review*. *Anales de Psicología* 38(1), pp. 177-190. DOI 10.6018/ANALESPPS.461631

FN www.unric.org

Hammerin, A. (2010). *Anställda reflekterar över Individ- och familjeomsorgens organisering av stöd till kvinnor utsatta för våld: Gotlands kommun*. Kalmar: Fokus Kalmar län.

Holmberg, C., & Enander, V. (2011). *Varför går hon? om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser*. 2 uppl. Lund: studentlitteratur.

Hoppstadius, H. (2020). *Mäns våld mot kvinnor: Diskurser och kunskap i det sociala arbetets praktik*. Mid Sweden University doctoral thesis, 2020.

Hydén, M., Överlien, C., Ericson, C., Wiman, M., & Grönberg Eskel, M. (red.) (2016). *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer*. [Elektronisk resurs]. Stockholm: Forte. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-133241>

Isdal, P. (2017). *Meningen med våld*. Andra upplagan Stockholm: Gothia Fortbildning AB.

Johansson, R. (2007). *Vid byråkratins gränser tolkat: om handlingsfrihetens organisatoriska begränsningar i klientrelaterat arbete*. (3. uppl.) Lund: Arkiv.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Lipsky, M. (2010). *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. 30th anniversary expanded ed. New York: Russell Sage Foundation.

Lundgren, E. (red.) (2001). *Slagen dam: mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige: en omfångsundersökning*. Umeå: Brottsoffermyndigheten.

Nationellt centrum för kvinnofrid (2022) <https://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/>

Norén, J., & Eriksson, M. (2017). *Förändringsarbete med våldsutövande män: strategier för kvalitetsutveckling*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting.

OHCHR (2022) <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-elimination-violence-against-women>

Pietkiewicz, I., & Smith, J. A. (2015). *A practical guide to using Interpretative Phenomenological Analysis in qualitative research psychology*. *Czasopismo Psychologiczne. Psychological Journal*. 20:1 (7–14). DOI: 10.14691/CPJ.20.1.7

Regeringen (2022) www.regeringen.se

Sinisalo, E., & Hällén Moser, L. (2018). *Våld i nära relationer: socialt arbete i forskning, teori och praktik*. Liber.

Smith, J. A., Larkin, M., & Flowers, P. (2009). *Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research*. London: SAGE Publications Ltd.

Strand, S.(2022). *Förebyggande arbete och riskhantering av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck: en systematisk kartläggning*. Stockholm: Forte – Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd. Tillgänglig på Internet: <https://forte.se/app/uploads/2022/02/fort-0071-rapport-va-ld-i-na-ra-relationer.pdf>

Svensson, K., Johnsson, E., & Laanemets, L. (2021). *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete*. Andra utgåvan [Stockholm]: Natur & Kultur.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed* [Elektronisk resurs]. Reviderad utgåva. Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på Internet: <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>

World Health Organisation (WHO) <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>

Žukauskienė, R., Kaniušonytė, G., Bergman, L. R., Bakaitytė, Aistė & Truskauskaitė Kunevičienė, I. (2021). *The Role of Social Support in Identity Processes and Posttraumatic Growth: A Study of Victims of Intimate Partner Violence*. *Journal of Interpersonal Violence* 2021, Vol. 36(15-16) 7599–7624. DOI: 10.1177/0886260519836785.

8. Bilagor

8.1 Bilaga 1

Intervjuguide

Ålder:

Utbildning:

Roll/befattning:

Erfarenhet av arbetet som utförare av skyddat boende:

Relevant tidigare erfarenhet:

Berätta om insatsen skyddsplacering för våldsutsatta som du arbetar med.

Att få uppdraget

1. Vad anser du om uppdragen som ni får från uppdragsgivaren? (rimlighet i mål, vårdplan, placeringstid osv)
2. Vilka saker är bra att uppdragsgivaren utför och tar hänsyn till inför en placering? Vilka saker anser du saknas?

Att utföra uppdraget

1. Hur påverkar uppdragsgivaren insatsen (positivt/negativt)?
 2. Vilka möjligheter får ni av uppdragsgivare att utföra uppdraget?
- Anser du att du får goda förutsättningar från uppdragsgivaren att utföra ett gott arbete för de våldsutsatta?
3. Upplever du att uppdragsgivaren begränsar eller försvårar utförandet av uppdraget?
 4. Upplever du skillnader uppdragsgivare emellan? Vilka är dessa skillnader? Beskriv vad en "bra" kontra "mindre bra" uppdragsgivare gör/inte gör.
- Om ja, vad tror du att skillnader uppdragsgivare emellan beror på?

Din roll

Hur upplever du din roll och ditt handlingsutrymme i relation till det du ska utföra?

Vad anser du är viktiga förutsättningar för att du ska kunna genomföra ett gott arbete för de våldsutsatta?

Upplever du att du får möjlighet att utföra det arbete som behövs för den våldsutsatta?

Vilka hinder möter du i arbetet med våldsutsatta?

De våldsutsatta

Vad anser du är viktigt för en våldsutsatt när den placeras på ett skyddat boende?

Vad är dina förväntningar på den våldsutsattas process under en placering?

I vilken utsträckning upplever du positiv måluppfyllelse för den våldsutsatta i ditt arbete?

Vilka framgångsfaktorer för en "lyckad" placering har du/ni identifierat?

Vad tänker du kring kortsiktiga- och långsiktiga lösningar för den våldsutsatta?

Vill du tillägga något?

8.2 Bilaga 2

Förfrågan om att delta i en studie om villkor, möjligheter och hinder för utförare av insatser inom våld i nära relation

Hej! Jag heter Marleine Daviell och ska utföra en studie på avancerad nivå vid Södertörns Högskola, vars syfte är att undersöka villkor för utförare av insatser inom våld i nära relation (skyddat boende i olika former) på uppdrag av socialtjänsten. Jag vill belysa möjligheter och hinder för utförare att genomföra ett gott arbete för våldsutsatta individer samt undersöka vilka konsekvenserna är vid hinder. Studien kommer att genomföras med semistrukturerade intervjuer. Intervjun avser att inhämta kunskap om utförarens upplevelse och uppfattning av att arbeta med skyddsplaceringar, handlingsutrymmet för utförare under placering samt vilka förutsättningar utförare får av uppdragsgivare i arbetet med den våldsutsatta. Intervjun beräknas ta 30-45 minuter. Intervjun kan ske fysiskt, via videolänk eller per telefon, du avgör det som passar dig bäst. Intervjun kommer att spelas in och transkriberas. Den information som Du lämnar kommer att behandlas säkert och förvaras inlåst så att ingen obehörig kommer att få ta del av den. Redovisningen av resultatet kommer att ske så att ingen individ eller organisation kan identifieras. Resultatet kommer att presenteras i form av ett examensarbete. Inspelningarna och den utskrivna texten kommer att förstöras när examensarbetet är godkänt. Du kommer ha möjlighet att ta del av examensarbetet genom att få en kopia av arbetet. Jag undra därför om Du vill delta i denna studie. Om du har möjlighet och vill delta kan du besvara meddelandet med att bekräfta att du vill samt föreslå intervjuform och datum/ tid. Du kommer innan intervju erhålla mer information och samtyckesblankett.

Ansvariga för studien är studenten och handledaren.

Har Du frågor om studien är Du välkommen att höra av dig till någon av oss

Marleine Daviell
Student

Ylva Spånberger Weitz
Handledare

8.3 Bilaga 3

Samtycke till behandling av personuppgifter & känsliga personuppgifter i samband med studentarbete vid Södertörns högskola

Jag samtycker till att Södertörns högskola behandlar följande personuppgifter i studentarbetet D-uppsats i enlighet med nedanstående beskrivningen. Personuppgifter kommer att avidentifieras i studentarbetet med fiktiva namn och arbetsplatser.

Vilka personuppgifter kommer att behandlas?

- namn
- telefonnummer
- ålder
- e-postadress

Vilka känsliga personuppgifter kommer att behandlas?

- politiska åsikter

Vad är syftet med behandlingen av personuppgifter?

Syftet är att undersöka upplevelse av ett fenomen inom det sociala arbete som ska användas i ett examensarbete. Jag behöver behandla ovannämnda personuppgifter för att arrangera en intervju för min studie vars syfte är att undersöka villkor för utförare av insatser inom våld i nära relation (skyddat boende i olika former) på uppdrag av socialtjänsten.

Etikprövning har skett av handledare: Ylva Spånberger Weitz

Etikprövning sker i enlighet med de forskningsetiska principerna fastställda av Vetenskapsrådet. Läs mer här.

På vilken rättslig grund kommer personuppgifterna att behandlas?

Personuppgifterna behandlas med ditt uttryckliga samtycke. Deltagande i studien är helt frivilligt. Du kan när som helst återkalla ditt samtycke utan att ange orsak. Om du inte samtycker till personuppgiftsbehandlingen kan du göra det utan att drabbas av negativa konsekvenser.

Lagringsform och skyddsåtgärder: Personuppgifter kommer att förvaras elektroniskt på Södertörns studentmailen för att kunna planera och arrangera intervju. Inspelning kommer att ske med Södertörns diktafon och inga personuppgifter kommer att spelas in, dock kan eventuella känsliga personuppgifter förekomma i svar. Alla uppgifter som kan komma att röja någon kommer att avidentifieras vid transkribering.

Lagringstid och gallring: Personuppgifterna kommer bevaras tills dess att ändamålet upphör och att personuppgifterna därefter kommer att raderas.

Vilka är mina rättigheter?

Enligt EU:s dataskyddsförordning har du rätt att få ta del av samtliga personuppgifter om dig som hanteras (registerutdrag) Du har även rätt att få dina uppgifter rättade vid fel. Du har även rätt att begära radering, begränsning eller invända mot behandling av personuppgifter. Fortsättningsvis har du rätt till dataportabilitet, dvs. rätt att överföra personuppgifter från en personuppgiftsansvarig till en annan ”utan att hindras”. Du kan när som helst återkalla ditt samtycke utan att behöva ange orsak.

Vem ska jag vända till om uppgifter är felaktiga eller jag vill ångra mitt samtycke?

Behöver du få felaktiga uppgifter rättade, komplettera med saknade uppgifter (rättelse) eller ångrar du ditt samtycke (återkallelse) kan du i första hand kontakta ansvarig student och/eller dennes handledare (se kontaktuppgifter nedan). Du kan även vända dig till Södertörns högskolans dataskyddsombud på dataskydd@sh.se.

Personuppgiftsansvarig: Södertörns högskola är juridiskt ansvarig för studentens personuppgiftsbehandlingar i studentarbeten. Du kan alltid nå Södertörns högskola via e-post registrator@sh.se eller telefon 08 608 40 00. Dataskyddsombud: Har du funderingar eller klagomål om hur dina personuppgifter behandlas kan du alltid vända dig till Södertörns högskolas dataskyddsombud på dataskydd@sh.se.

Klagomål: Är du inte nöjd med högskolans hantering av dina personuppgifter har du alltid rätt att lämna klagomål till Datainspektionen. Du når dem via e-post: datainspektionen@datainspektionen.se eller telefon 08-657 61 00.

Kontaktuppgifter till ansvarig(a) student(er) och handledare:

Namn på kursen, Institution.

Handledare: Ylva Spånberger Weitz

Student: Marleine Daviell

Genom mitt undertecknande nedan bekräftar jag att jag har tagit del av ovanstående information och är införstådd med hur mina personuppgifter kan komma att behandlas. Jag är medveten om att mitt deltagande är helt frivilligt och att jag kan avbryta mitt deltagande i studien utan att ange något skäl.

Datum och ort _____

Underskrift _____